

کد گزارش: ۱۳۵-۱۲/TR-۷۲-۰۱

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

گذری بر «چهار ماده از مواد پیشنهادی برنامه ششم» برای طرح و تصویب در دستور کار شورای معاونین وزارت

به پیشنهاد

دکتر محمد جعفر صدیق مشاور وزیر و دبیر شورای تدوین برنامه ششم

تدوین:

دکتر حمید جاودانی

مدیر گروه مطالعات مدیریت آموزش عالی

آبان ماه ۱۳۹۴

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

شناسنامه گزارش

کد گزارش: ۱۳۵-۱۲/TR-۷۲-۰۱	
عنوان فارسی گزارش	گذری بر «چهارماده از مواد پیشنهادی برنامه ششم» برای طرح و تصویب در دستور کار شورای معاونین وزارت
عنوان لاتین گزارش	
گردآورنده	حمید جاودانی
همکاران	
کلید واژه‌ها	
تاریخ	آبان ماه ۱۳۹۴
محل نگهداری	موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، کتابخانه
به سفارش	رئیس موسسه
چکیده گزارش:	

فهرست

۱		سرآغاز
۱۲		جمع بندی
۱۲		پیوست ۱
۱۳		پیوست ۲

سرآغاز

بازکاوی اسناد، به ویژه اسنادی که برنامه و از نوع میان یا بلند مدت، نام می‌گیرند، نخست نیازمند هم‌رأیی در مفهوم‌سازی "برنامه" و پابندی به بایسته‌های آن است. از این رو، چنان چه مفهوم برنامه را "دستور کار برای آینده" (توفیق ۱۳۸۵: ۵) پذیرا باشیم و آینده را فرایندی پویا و غیر قابل پیش‌بینی ببینیم، نیاز است که رویارویی برنامه با آینده، برخلاف روش پیش‌بینی، نرمش‌پذیر باشد. گذشته از آن، دستیابی به اهداف برنامه در چارچوب برخی هماهنگی‌ها در منطق برنامه‌ریزی امکان‌پذیر به نظر می‌رسد. چرا که "دستور کار" را دست کم، هنگامی می‌توان برنامه پنداشت که از برخی هماهنگی‌ها و سازگاری‌ها، یا التزام منطقی^۱ که جوهره برنامه‌ریزی است، برخوردار باشد (توفیق، ۱۳۸۵: ۶). برخی از بسزاترین این بایسته‌ها و هماهنگی‌ها را در ادبیات برنامه‌ریزی چنین برشمرده شده‌اند.

- واقعی و روشن بودن هدف‌ها؛
- هماهنگی یا سازگاری میان هدف‌ها؛
- هماهنگی یا سازگاری میان وسایل و سازکارها؛
- هماهنگی یا سازگاری میان هدف‌ها، وسایل و سازکارها
- هماهنگی درون بخشی و میان بخشی
- هماهنگی در زمان،

واقعی و روشن بودن اهداف و هماهنگی با سازگاری میان آن‌ها: جدای از این که نیاز است هدف‌ها بر پایه مسائل موجود و چالش‌های پیش‌رو و برپایه مطالعات دقیق محیطی، برگزیده شوند، بیان آنها به گونه‌ای روشن و با ادبیات علمی برنامه‌ریزی نیز گریزناپذیر است و شرط کامیابی یک برنامه به شمار می‌آید. همسویی میان هدف‌ها، نیز از بایسته‌های اصلی یک برنامه به شمار می‌آید. برای نمونه با "رقابتی کردن آموزش عالی"، با "ارتقا سطح عدالت اجتماعی در دسترسی به آموزش عالی"، آن هم از نوع "توزیعی" آن، همسو به نظر نمی‌رسند. چرا که، یکی از اصول رقابت، جذب بهینه درون‌داده‌هاست. به این ترتیب، اگر نهادهای آموزش عالی بخواهند، به جذب متقاضیان برتر، بسان یکی از دروندادهای خود بپردازند، به نظر نمی‌رسد این هدف، با توزیع جمعیت یکسان منطقه جغرافیایی در این نهادها همگرایی داشته باشد.

نمونه دیگر، چنانچه قرار است "سطح آموزش عالی به تراز بین‌المللی" برسد، به نظر نمی‌رسد با رویکرد آمایش منطقه‌ای، دست کم آن‌گونه، که در موارد پیشنهادی گنجانده شده‌است سازگاری داشته باشد. چرا که، دانشگاه‌ها در فرایند بین‌المللی شدن، نه تنها نگاهی به جمعیت منطقه‌ای یا حتی ملی ندارند، بلکه دانشجوی خود را از سراسر جهان و بر پایه توانمندی‌ها و شایستگی‌های تعیین شده برمی‌گزینند. بنابراین واداشتن نهادهای آموزش عالی دولتی در پذیرش دانشجو بر پایه موقعیت جغرافیایی، نه تنها سد راه رقابتی کردن آنها می‌شود، بلکه با تراز بین‌المللی نیز سازگاری نخواهد داشت.

فراهم آوردن تمامی وسایل و سازوکارها و هماهنگی یا سازگاری میان آن‌ها: برای رسیدن به هدف‌ها، تنها فراهم آوردن یک یا چند عامل، حتی کلیدی، کافی نیست. رسیدن به هدف، نیازمند برشناسی و فراهم آوردن تمامی وسایل و پیش‌نیازهاست. گاه حتی نبود یک عامل یا وسیله کوچک و جزئی می‌تواند مجریان را از دستیابی به هدف باز دارد.

برای نمونه، برای دستیابی به هدف "ارتقا سطح آموزش عالی به تراز بین‌المللی" گذشته از این که نخست لازم است مفهوم "تراز بین‌المللی" و شاخص‌های آن روشن و تعریفی عملیاتی از آن در دست باشد تا بتوان وسایل و سازکارهای لازم برای دستیابی به آن را برشناخت، (با چشم پوشی از آن که دستیابی به چنین هدفی در یک برنامه پنج ساله امکان‌پذیر به نظر نمی‌رسد)، آیا تنها، با تنظیم مقررات ورود، خروج و اقامت دانشجویان و اعضای علمی داخلی و خارجی و مبادلات ارزی، با در نظر داشتن شرایط کنونی نهادهای آموزش عالی ایرانی، می‌توان به چنین هدفی (هرچند مبهم) دست یافت؟ آیا دیگر کشورها یا حتی کشورهای همسایه ایران، که بازدارندگی‌هایی در ورود، خروج و اقامت... و مبادلات ارزی ندارند، توانسته‌اند به چنین تراز دست یابند؟ به سخنی روشن‌تر، آیا دستیابی نهادهای آموزش عالی ایران به تراز بین‌المللی تنها در گرو تنظیم این مقررات نهفته است؟!

¹ - Consistency

هماهنگی یا سازگاری میان هدف‌ها و وسایل یا سازکارها؛ روشن است که برای دستیابی به هدف‌های برنامه‌ها، جدای از فراهم ساختن وسایل و سازکارهای لازم، نیاز است میان هدف‌ها و وسایل و ساز و کارها، هماهنگی و همسویی وجود داشته باشد. برای نمونه، برای "رقابتی کردن آموزش عالی" در چارچوب رویکرد سیستمی به نظر می‌رسد نیاز است نهادهای آموزش عالی، از استقلال در جذب دروندادها (منابع) و تعیین فرایندها برای دستیابی به بروندادهای مورد نظر، بر خوردار باشند. دست کم، ادبیات آموزش عالی و زیست آزموده‌های نهادهای دانشگاهی برای پویاسازی نهادهای دانشگاهی بر این نکات پامی‌فشارند. اما اگر قرار باشد "تعیین هزینه‌های سرانه"، "تعیین تعداد و رشته تحصیلی"، "تعیین مقیاس مناسب مؤسسات آموزش عالی"، تعیین و ابلاغ مأموریت علیه مؤسسات آموزش عالی، اعم از مؤسسات دولتی و غیر دولتی با تأکید بر مأموریت‌های مهارتی، "تعیین سقف سطوح آموزشی"، "شرایط دانشجویان ورودی"، "تعیین عناوین و سر فصل دروس"، "تعیین و ابلاغ مأموریت مؤسسات پژوهشی و انجام اصلاحات ساختاری آنها" در جای دیگری تعیین شود، در این صورت "رقابتی کردن آموزش عالی" به چه مفهومی است؟ و چگونه و با چه وسایل و سازوکاری در نظر است به این هدف دست یافت. به نظر می‌رسد راهکارها بیشتر برای یکسان‌سازی و از رقابت بازداشتن تدوین شده‌اند، تا رقابت پذیری!

فراتر از اصول یاد شده که می‌تواند به انسجام درونی برنامه بیانجامد، آن چه می‌تواند در کامیابی به دست یابی اهداف برنامه کمک کند، را می‌توان چنین برشمرد:

- واقعی بودن اهداف و همسویی آن با مسائل، وضعیت موجود و چالش‌های پیش‌رو
- روشن بودن اهداف و رویکرد حاکم بر برنامه
- واقعی و امکان پذیر بودن برنامه اجرای درباره زمانی در نظر گرفته شده
- روشن و دقیق بودن بازه و جدول زمانبندی شده برنامه
- روشن بودن نقش و وظایف مجریان به گونه‌ای دقیق و شفاف
- تناسب میان منابع و برنامه
- روشن و شفاف بودن مفاهیم کلیدی برنامه و گنجاندن آن در سرآغاز برنامه
- هم پیوندی و همگرایی با برنامه‌های پیشین و قوانین و مقررات مصوب قانونی
- هم سویی با یافته‌ها و رویکرد علمی
- در نظر داشتن تغییرات اثرگذار

با این سرآغاز، حال می‌توان به بازکاوی دقیق‌تر مواد چهارگانه پیشنهادی پرداخت. هرچند که مشخص نیست به چه دلیل تدوین‌کنندگان تنها مواد چهارگانه را برای رایزنی به شورای معاونان وزارت پیشنهاد داده‌اند و نه تمامیت برنامه که روشن‌گر رویکرد برنامه، اصول راهنما و ارزش و روش‌شناسی باشد. بازکاوی برنامه، بدین گونه می‌تواند پرسش‌های زیادی را برانگیزاند. شاید اگر برنامه به گونه‌ای مدون‌تر به رایزنی گذاشته می‌شد، پاسخ بسیاری از این پرسش‌ها روشن می‌شد.

برای بازکاوی، روش‌مندتر اصول چهارگانه پیشنهادی، تحلیل محتوای هدف و راهکارهای آن می‌تواند درک بهتری از درون‌مایه و سوگیری آن‌ها را به همراه داشته باشد. جدول ۱ تا ۴، بازتاب‌دهنده اهداف و راهکارهای پیشنهادی برای دستیابی به آن‌ها را به تصویر می‌کشاند. در کنار هر یک از ستون‌های اهداف و راهکارها، ستونی برای بازکاوی دقیق‌تر آن‌ها چیده شده است. همچنین، برای جلوگیری از پیش‌داوری، و سوگیری این بازکاوی در چارچوب پرسشی انجام شده است.

جدول ۱- باز کاوی درون مایه ماده ۱ پیشنهادی بر پایه اهداف و راهکارهای اجرایی

مجری	هدف‌ها		راهکارها
	هدف‌ها	باز کاوی هدف‌ها	باز کاوی راهکارها
دولت	۱-۱- ارتقا سطح آموزش عالی به تراز بین‌المللی	۱-۱-۱- تراز بین‌المللی چیست؟ چه ویژگی‌ها و شاخص‌هایی دارد ۱-۱-۲- وضعیت کنونی، سطح آموزش عالی نسبت به تراز بین‌المللی چگونه است؟ (فاصله‌یابی) ۱-۱-۳- آیا پیمودن این مسیر، تا رسیدن به تراز بین‌المللی، در بازه زمانی یک برنامه پنج‌ساله امکان‌پذیر است؟ ۱-۱-۴- نقش آفرینان اصلی که می‌توانند در دستیابی به تراز بین‌المللی، اثربخش باشند کدامند و چه نقشی به آن‌ها در این برنامه داده شده است؟	۱- تشکیل کارگروه اجرایی توسعه دیپلماسی علمی برای تدوین مقررات ۱-۱-۱- ورود، خروج و اقامت دانشجویان و اعضای علمی ۱-۲- امور مربوط به همکاری‌های بین‌المللی شرکت‌های دانش بنیان اگر منظور تدوین‌کنندگان سند، توسعه دیپلماسی علم است (علم در دیپلماسی، دیپلماسی برای علم و علم برای دیپلماسی)، راهکارها و پیشنهادهاى ارائه چه شده چه ارتباطی با این مفاهیم دارند؟ آیا از نظر حقوقی و ساختار حکومتی ج.ا.ا. مصوبه‌های کارگروهی که دره سازمانی مشخصی نیز ندارند، مشروعیت و ضمانت اجرایی دارد؟ آیا نهادهای اجرایی از دیدگاه حقوقی می‌توانند وظایف و اختیارات قانونی خود را واگذار کنند؟ آیا مصوبات یک کارگروه، از دیدگاه حقوقی می‌تواند برای تمامی دستگاه‌های اجرایی لازم الاجرا باشد؟ جدای از دیدگاه حقوقی، در شرایطی که مصوبات قوه‌قانون‌گذاری در اجرا با چالش روبرو می‌شود، چه ضمانت اجرایی برای مصوبات یک نهاد موقت می‌تواند وجود داشته باشد. آیا کمبود یا نبود همکاری در پژوهش‌های علمی بین‌المللی تنها به دلیل منابع مالی است؟
		۲- فراهم ساختن ۵۰ درصد هزینه طرح‌های پژوهشی بین‌المللی	چه تعداد پیشنهاد طرح پژوهشی و فناوری بین‌الملل در کشور وجود دارد که با فراهم ساختن ۵۰ درصد بودجه آن، امکان اجرایی سازی آن‌ها وجود دارد؟ - برای اختصاص اعتبار برای طرح‌های پژوهشی و فناوری علمی بین‌المللی چه برآوردی وجود دارد که بتوان برپایه آن تضمین و تأمین اعتبار کرد؟ - اعتبار یادشده در بودجه سنواتی چه نهاد و یا نهادهایی پیش بینی خواهد شد؟ - آیا با وجود چنین ابهام‌هایی، می‌توان به بودجه‌بندی در کشور پرداخت؟

جدول ۱- بازکاوی درون مایه ماده ۱ پیشنهادی بر پایه اهداف و راهکارهای اجرایی

مجرى	هدف‌ها		راهکارها
	هدف ها	بازکاوی هدف‌ها	
دولت			۳- ایجاد خط اعتباری صندوق توسعه ملی برای فروش کالاهای دانش‌بنیان
			۴- پرداخت شهریه دانشجویان بین‌المللی در ایران
			۵- آموزش به زبان دوم دانشگاه‌های مجرى دوره‌های بین‌المللی
			بازکاوی راهکارها
			۳- ایجاد خط اعتباری صندوق توسعه ملی، اساساً ایجاد چنین خط اعتباری را مجاز می‌داند؟ ۴- پرداخت شهریه دانشجویان بین‌المللی در حالی که دو سوم دانشجویان کشور با هزینه شخصی درس می‌خوانند؛ بر پایه چه سیاست و برای رسیدن به چه هدفی شهریه دانشجویان بین‌المللی باید از خزانه ملی پرداخت شود؟ ۵- آیا کمبود یا نبود تقاضا دانشجویان خارجی برای دانشگاه‌های ایرانی تنها با پرداخت شهریه جل می‌شود؟ شمار این دانشجویان، دوره‌ها و رشته‌ها و زادگاه این دانشجویان در نظر گرفته شده است تا دست کم بتوان به برآورد مالی و ضرورت انجام چنین کاری پرداخت؟ آیا زیست آزموده‌های جهانی، اجرای چنین سیاست‌هایی را روا می‌داند؟ آیا منابع مالی کشور، با در نظر گرفتن اولویت‌های صندوق توسعه ملی اجازه انجام همچنین کاری را می‌دهد؟ ۶- آیا می‌توان بدون آن که به برآوردی از حجم منابع مالی و ضرورت و توان اجرای یک طرح یا سیاست در دست داشت، آن را در برنامه ملی گنجانده؟ ۷- دوره‌های بین‌المللی چیست؟ و چه مقدار از این دوره‌ها در کشور وجود دارد؟ آیا محدود کردن آموزش به زبان دوم در نهادهای مجرى آن، می‌تواند آموزش عالی را به تراز بین‌المللی و رقابت‌پذیری برساند؟

^۱- یادآوری می‌شود که بر پایه بند ط اساسنامه صندوق توسعه ملی: الف- تسهیلات این صندوق تنها در اختیار بخش‌های خصوصی، تعاونی‌ها و بنگاه‌های اقتصادی و موسسات عمومی قرار می‌گیرد (ماده ۱)، ب- پرداخت تسهیلات از راه عاملیت بانک‌ها انجام می‌شود و نه به صورت مستقیم از صندوق (تبصره ۳). پ- اعطای تسهیلات فقط به صورت ارزی است و استفاده کننده از این تسهیلات اجازه تبدیل ارز به ریال در بازار داخلی را ندارد (تبصره ۲). ت- این تسهیلات به صورت وام در اختیار نهادهای مورد نظر قرار می‌گیرد نه خط اعتباری. ث- استفاده از آن برای اعتبارات هزینه‌ای (ماننده شهریه دانشجویان خارجی و ...) به هر شکل ممنوع است (تبصره ۱). در خور درنگ‌تر این که، اصل و سود این گونه تسهیلات نیاز به بازپرداخت در بازه زمانی مشخص دارد. بنابراین، چه نهد بافردی اصل و سود شهریه دانشجویان خارجی را بازپرداخت خواهد کرد؟

^۲- افزون بر مورد یادشده، نرخ بازده و زمان بازپرداخت این تسهیلات نیز برای برخورداری از آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. همچنین، اولویت‌های صندوق، تنها در برگرفته: صنعت نفت، صنعت و معدن، حمل و نقل، گردشگری، آب و کشاورزی و فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی است. گذشته از همه نکاتی که نشان می‌دهد، در تدوین برنامه دقت کافی انجام نشده است، سقف منابع و چگونگی اختصاص آن در سال ۹۳ بوده است. تمامی منابع صندوق تا اردیبهشت ۹۳، ۴۰ میلیارد و ۱۶۸ میلیون دلار بوده است. نقت بسان پر اهمیت‌ترین و سودآورترین بخش اقتصادی کشور که سرمایه‌گذاری صادراتی نیز به شمار می‌آید، در سال ۹۳ تنها توانسته است ۷ میلیارد آن را، آن هم به دلیل کوتاه بودن طول مدت بازگشت اصل و سود، جذب کند. حال آن که در برنامه پیشنهادی، تنها یک قلم، ده میلیارد دلار، برای صندوق‌های رفاه دانشجویان در نظر گرفته شده است. که دست کم از دیدگاه مالی بازگشت کوتاه مدت سود و اصل آن، شناسی برای برخورداری از این تسهیلات ندارد. گذشته از این که استفاده از این تسهیلات برای نهادهای دولتی ممنوع است.

جدول ۱- بازکاوی درون مایه ماده ۱ پیشنهادی بر پایه اهداف و راهکارهای اجرایی

مجرى	هدف‌ها		راهکارها	
	هدف‌ها	بازکاوی هدف‌ها	راهکارها	بازکاوی راهکارها
	۱-۲- توسعه همکاری‌های بین‌المللی در حوزه آموزش عال، پژوهشی و فناوری	۱-۲-۱- وضعیت کنونی همکاری‌های علمی چگونه است؟ ۲-۲-۲- چه سقفی برای توسعه در برنامه دیده شده است؟ ۲-۲-۳- کلیدی‌ترین عوامل بازدارنده همکاری‌های بین‌المللی دانشگاه کدامند؟ ۲-۲-۴- نقش وزارت علوم، و بهداشت در دستیابی به اهداف چیست؟		

جدول ۲- بازکاوی درون مایه ماده ۲ پیشنهادی بر پایه اهداف و راهکارهای اجرایی

دولت

هدف‌ها		راهکارها		مجرى
هدف‌ها	باز کاوی هدف‌ها	راهکارها	باز کاوی راهکارها	
۱-۲ رقابتی کردن آموزش عالی	۱-۱-۲- رقابتی کردن در این نگاشته به چه مفهومی است؟ ۲-۱-۲- آیا هدف ایجاد رقابت در نهادهای ایرانی است؟ ۳-۱-۲- آیا در نظر است نهادهای آموزش عالی ایران در قلمرو جهانی به رقابت بپردازند؟ ۴-۱-۲- آیا توسعه نهادهای دانش از رهگذر همکنشی و تبادل دانش امکان پذیر است یا رقابت، که نیازمند پنهان کاری در یافته‌ها به سان مزیت رقابت جویی است؟ ۵-۱-۲- چه سازکارهایی می‌تواند به رقابتی کردن آموزش عالی بیانجامد؟	۱-۲- تعیین هزینه سرانه بر اساس سطح دانشگاه - کدامیک از راهکارهای چهارگانه پیشنهادی این ماده به رقابتی کردن آموزش عالی و سوگیری به سوی بازار می‌انجامد؟ - چه نهادی یا نهادهایی، تعیین کننده هزینه سرانه، تعداد و رشته تحصیلی هستند؟ - اگر قرار باشد هزینه سرانه، تعداد رشته تحصیلی و مقیاس مناسب در جایی دیگر تعیین شود، چه جایی برای رقابت پذیری باقی می‌ماند؟ به سخنی دیگر نهادهایی که اختیاری در برگزیدن درون دادهای خود ندارند، در چه زمینه‌ای باید رقابت کنند؟		
	۱-۲-۲- آیا منظور از "آموزش‌ها" آموزش عالی است یا تمامی دوره‌های آموزشی کشور؟ ۲-۲-۲- آیا دوره‌های آموزش عالی کنونی با نیاز بازار همسویی ندارد؟ ۳-۲-۲- نیازهای بازار کنونی کشور کدامند؟ و کدام یک به نیروی انسانی دانش آموخته آموزش عالی نیاز دارند؟ ۴-۲-۲- اگر نیاز تنها به سوی بازار کشانده شوند، دیگر نیازهای جامعه را چگونه می‌توان پاسخ داد؟ ۵-۲-۲- توان جذب نیروی کار دانش آموخته آموزش عالی در بخش‌های گوناگون اقتصادی به چه اندازه است؟ ۶-۲-۲- اگر نیاز بازار به نیروی انسانی کشور اشباع باشد، آیا باید در نهادهای آموزش عالی بسته شود؟ ۷-۲-۲- آیا منظور از بازار، بازار داخلی است یا بازار جهانی؟	۲-۲- تعیین تعداد و رشته تحصیلی دانشجویان... به نحوی که تا پایان برنامه ششم نسبت جمعیت معادل دانشجو به جمعیت زیر سی سال در تمامی استان‌ها یکنواخت باشد. ضریب معادل‌سازی بر حسب هزینه سرانه مشخص می‌شود. ۳-۲- پرداخت ۱۰ میلیارد دلار از محل صندوق توسعه ملی به صندوق رفاه، برای پرداخت شهریه دانشجویان غیر دولتی و نوبت دوم	- اگر قرار باشد جمعیت معادل دانشجو به جمعیت زیر سی سال در تمامی استان‌ها یکنواخت باشد، آیا امکان رقابت وجود خواهد داشت؟ و آیا پذیرش دانشجو با چنین سازوکاری می‌تواند با هدف جهت‌گیری به سوی بازار همگرایی داشته باشد؟ به ویژه در زمانی که بازار به چنین نیرویی نیاز نداشته باشد؟ یا باید از نظام بازار پیروی کند؟ - آیا قرار است برای یکسان سازی جمعیت معادل دانشجو، بازار نظام سهمیه‌بندی استفاده شود؟ - آیا صندوق توسعه ملی بر پایه اساسنامه و دیگر اسناد پیوستی آن می‌تواند چنین پرداختی را انجام دهد؟ - آیا پرداخت ۱۰ میلیارد شهریه دانشجویان به رقابتی کردن یا سوگیری به سوی بازار می‌انجامد؟ - آیا صندوق رفاه دانشجویی که سازمان دولتی است می‌تواند از تسهیلات "صندوق توسعه ملی" استفاده کند؟ - آیا حجم ذخیره ارزی "صندوق توسعه ملی" اجازه چنین پرداختی را که تنها یک قلم از منابع مالی این پیشنهاد است و در اولویت‌های مصوب صندوق نیز قرار ندارد را می‌دهد؟	
		۴-۲- تعیین مقیاسی مناسب برای ساماندهی و یکپارچه سازی مؤسسات آموزش عالی از طریق انحلال و یا ادغام مؤسسات آموزش عالی فاقد توجیه اقتصادی	- مفهوم مقیاسی مناسب، ساماندهی و یکپارچه‌سازی مؤسسه‌های آموزش عالی چیست؟ - آیا برخورداری از مقیاسی یکسان و یکپارچه‌سازی با رقابتی کردن و سمت سوی بازار گرفتن همسویی دارد؟	
		۵-۲- به وزارت علوم اجازه داده می‌شود	- آیا تنها انحلال یا ادغام ساختار و بودجه نهادهای آموزش عالی می‌تواند به	

جدول ۲- بازکاوی درون مایه ماده ۲ پیشنهادی بر پایه اهداف و راهکارهای اجرایی

هدفها		راهکارها		مجری
هدفها	بازکاوی هدفها	راهکارها	بازکاوی راهکارها	
		تا حسب تصویب شورای گسترش آموزشی به ادغام ساختار و بوجه به هماهنگی سازمان مدیریت بپردازد.	یکپارچه سازی بیانجامد؟ - آیا انحلال یا ادغام، تنها برپایه توجیه اقتصادی، در مورد نهادهای آموزش عالی با منافع ملی کشور و دیگر آرمانهای کشور همگرایی دارد؟ - نقش نهادهای قانونی مانند وزارت علوم و بهداشت در این برنامه چیست؟	دولت

جدول ۳- بازکاوی درون مایه ماده ۳ پیشنهادی بر پایه اهداف و راهکارهای اجرایی

مجری	هدفها		راهکارها	
	هدفها	بازکاوی هدفها	راهکارها	بازکاوی راهکارها
دولت	۳-۱- ارتقای کیفیت	۳-۱-۱- آیا دولت‌ها می‌توانند به ارتقا کیفیت دوره‌های آموزش عالی بپردازند؟	۳-۱-۱- تعیین و ابلاغ مأموریت علیه ^۱ مؤسسات آموزش عالی دولتی و غیر دولتی با تأکید بر مأموریت های مهارتی ۳-۱-۲- تعیین سقف سطوح آموزشی ۳-۱-۳- شرایط دانشجویان ورودی ۳-۱-۴- تعیین عناوین و سرفصل دروس... با توجه به نیازهای بازار به گونه‌ای که عمده حجم دروس مؤسسات آموزش عالی مهارتی کاربردی و با توجه به نیازهای بازار باشد	- آیا بار گران چنین وظایفی بر دوش دولت، که از برنامه سوم قرار به کوچک تر شدن آن بوده است، به گسترده‌تر شدن آن نمی‌انجامد؟ - آیا از نظر حکومتمداری و سکنداری ^۲ (Governance) نهادهای آموزش عالی، انجام چنین کارهایی از سوی دولت روا و امکان پذیر است؟ - آیا از دیدگاه ادبیات علمی آموزش عالی و زیست آزموده‌های دیگر کشورها (به ویژه کشورهای پیشرفته) انجام چنین کارهایی از سوی دولت پذیرفتنی است؟ - در کدام کشورها یا کشوری می‌توان سراغ گرفت که دولت به تعیین مأموریت برای نهادهای علمی دانشگاهی بپردازد؟ آیا حتی در ایران، به ویژه در دانشگاههای پر دیرینه، مأموریت و.. دانشگاهها را دولت‌ها تعیین کرده‌اند؟ - آیا این گونه مداخلات دولتی در نهادهای آموزش عالی با وظایف قانونی کنونی دولت که موظف به تحکیم استقلال دانشگاهی و آزادی علمی در اسناد گوناگون، از جمله قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم و برنامه توسعه پنجم شده است همگونی دارد؟ - آیا این گونه مداخلات دولتی در نهادهای دانشگاهی، در ادبیات آموزش عالی جایگاهی دارد؟ آیا پژوهش‌های ایرانی، این گونه مداخلات را سبب ناکارآمدی و بدکارکردی دانشگاههای کنونی نمی‌دانند؟
	۳-۲- ساماندهی دوره‌های آموزش عالی	۳-۲-۱- منظور از ساماندهی دوره‌های آموزش عالی چیست؟ ۳-۲-۲- دولت چگونه می‌تواند آن‌ها را ساماندهی کند؟ ۳-۲-۳- چه وضعیتی را می‌توان سامان یافته پنداشت؟	۳-۲-۱- تنوع بخشی به مدارک تحصیلی... با هدف تطبیق بهتر آموزش هر دوره با نیازهای بازار	- آیا این گونه مداخلات دولتی در نهادهای دانشگاهی، در ادبیات آموزش عالی جایگاهی دارد؟ آیا پژوهش‌های ایرانی، این گونه مداخلات را سبب ناکارآمدی و بدکارکردی دانشگاههای کنونی نمی‌دانند؟
	۳-۳- متناسب سازی آن با نیازهای بازار کار	۳-۳-۱- با استناد به کدام یافته‌ها یا داده‌ها دوره‌های آموزش عالی متناسب با نیازهای بازار کار نیست؟ ۳-۳-۲- آیا بازار کار ایران با آموزش عالی تناسب ندارد و نیازی به دانش آموختگان ندارد، یا آموزش عالی با بازار کار؟! (نگاه شود به سهم اندک دانش آموختگان آموزش عالی در بخش‌های گوناگون اقتصادی و بازار کار ایران). ۳-۳-۳- دولت با چه ساز و کاری می‌تواند این تناسب مبهم را ایجاد کند؟ ۳-۳-۴- نقش نهادها و بازیگران اصلی نهادهای علمی در این برنامه چیست؟ ۳-۳-۵- آیا آموزش عالی کشور تنها باید نیازهای بازار کار را برآورده سازد؟	۳-۳-۱- ارزیابی و سطح بندی دانشگاه‌ها به تفکیک مأموریت و دوره‌های آموزشی ۳-۳-۲- تعیین استانداردهای امکانات و محاسبه هزینه تمام شده به تفکیک سطح بندی در هر گروه	- آیا گذشته از باز دارندگی‌های حقوقی و علمی که چنین مداخلاتی را بر نمی‌تابد، حتی اگر دولت بخواهد، می‌تواند، از دیدگاه توان علمی و اجرایی، چنین کارهایی را به گونه‌ای اثر بخش به انجام رساند؟ - آیا اگر دولت صلاحیت و توان انجام چنین مداخلاتی را داشته باشد، نهادهای آموزش عالی، بدان تن درخواهند داد؟ آیا چنین مداخلاتی به آشفته‌گی و رویارویی آن‌ها با دولت نخواهد انجامید؟ - آیا چنین مداخلاتی با هدف‌های پیشین این برنامه پیشنهادی، از جمله "رقابتی کردن" و "دست یابی به تراز بین المللی" همگرایی دارد؟ - آیا چنین مداخلاتی ناروایی در نهادهای آموزش عالی به ارتقا کیفیت آموزش عالی می‌انجامد؟ یا برعکس، ارتقا کیفیت آموزش عالی، بر پایه یافته‌های علمی ایرانی، جهانی و زیست آزموده‌های کامیاب نیازمند برخورداری از استقلال دانشگاهی و آزادی علمی است؟ - منظور از اصلاحات ساختاری در این نگاشته چیست؟ آیا از دیدگاه دانش مدیریتی، با اصلاحات ساختاری می‌توان به توسعه روابط آن‌ها با پارک‌های علم و فناوری و فراهم ساختن نیازهای بازار دست یافت؟
			۳-۴-۱- تعیین و ابلاغ مأموریت مؤسسات پژوهشی، برای جلوگیری از توسعه آموزش در این مؤسسات ۳-۴-۲- انجام اصلاحات ساختاری (مؤسسات پژوهشی) با هدف توسعه رابطه آنها با دانشگاه‌ها برای تأمین نیروی محقق مورد نیاز ۳-۴-۳- انجام اصلاحات ساختاری	

^۱ - منظور نگارنده در استفاده از این واژه مشخص نیست.

^۲ - در ادبیات آموزش عالی، به جای استفاده از مفهوم و واژه مدیریت (Management) از مفهوم سکنداری (Governance) استفاده می‌شود. یکی از مهم‌ترین دلیل آن، پافشاری برخوردگدانی و استقلال دانشگاهی است.

جدول ۳- بازکاوی درون مایه ماده ۳ پیشنهادی بر پایه اهداف و راهکارهای اجرایی

مجری	هدفها		راهکارها
	هدفها	بازکاوی هدفها	بازکاوی راهکارها
دولت			مؤسسات پژوهش برای توسعه روابط آن‌ها با پارک‌های علم و فناوری برای تأمین نیازهای بازار.
			۳-۵-۱- افزایش مستمر اعتبار برنامه‌های تحقیقات دانشگاهی و بنیادی به گونه‌ای که در جمع اعتبارات این بخش در پایان برنامه به دو برابر افزایش یابد.

جدول ۴- بازکاوی درون مایه ماده ۴ پیشنهادی بر پایه اهداف و راهکارهای اجرایی

مجرى	هدفها		راهکارها	
	هدفها	بازکاوی هدفها	راهکارها	بازکاوی راهکارها
دولت	۱-۴- توسعه تعامل دانشگاه و صنعت	۱-۴-۱- تعامل دانشگاه و صنعت در این متن به چه مفهومی است؟ آیا صنعت باید تعیین کننده مسیر دانشگاه باشد یا دانشگاه مسیر صنعت را ترسیم کند؟ ۱-۴-۲- تعامل میان دانشگاه و صنعت در وضعیت کنونی چگونه است؟ ۱-۴-۳- آیا صنعت در این متن در برگبرنده بخش تجارت و خدمات نیز می شود. ۱-۴-۴- دولت چه نقشی در "توسعه تعامل دانشگاه و صنعت می تواند ایفا کند؟ آیا این تعامل نیازمند مداخله دولت است؟ ۱-۴-۵- آیا برپایه یافته های مطالعاتی، صنعت کنونی کشور به تعامل با دانشگاه نیاز دارد؟ ۱-۴-۶- آیا دولت با صدور بخشنامه و... می تواند به توسعه تعامل دانشگاه و صنعت بپردازد؟	۱-۴-۱- اجرای دوره های کارورزی دانشجویان در طی دوره تحصیلی ۱-۴-۲- سازمان مدیریت مکلف است به تسهیل مراحل استخدام دانشجو در مؤسسه هایی که دوره هشت ماهه کارورزی را سپری کرده اند اقدام کند و ایشان را از الزام در آزمون ورودی معاف کند.	- آیا دولت می تواند به اجرای دوره های کارورزی بپردازد؟ - آیا تنها اجرای دوره کارورزی، با هر چند و چونی به ارتباط دانشگاه و صنعت می انجامد؟ - آیا بخش صنعت (عمومی و خصوصی) امکان و تمایلی برای انجام چنین طرحی دارد؛ و در این رابطه همکاری می کند؟ - آیا برای تمامی رشته ها در بخش صنعت می توان کارورزی در نظر گرفت؟ - سرانجام و دستاورد "طرح کاد" در دهه ۶۰ که می توانست پیامدهای خوبی برای نظام آموزشی پایه (دبیرستان) داشته باشد چه بود؟ و به چه دلایلی به کنار گذارده شد؟ آیا دوره کارورزی با همین دشواری ها روبرو نخواهد شد؟ - در زمانی که به دلیل رکود و ... نهادهای صنعتی (عمومی و خصوصی) با نیروی انسانی مازاد روبرو هستند، سازمان مدیریت چگونه می تواند به تسهیل استخدام کارورزان بپردازد؟ - آیا تنها برداشتن آزمون ورودی، می تواند به مفهوم ساده سازی مراحل استخدام تلقی شود؟ - آیا برداشتن آزمون ورودی با بند ۴-۳ همین پیشنهاد همخوانی دارد؟ - آیا دشواری های همکنشی میان دانشگاه و صنعت، تنها با کارورزی حل خواهد شد؟ - آیا صنایع کنونی کشور ظرفیت پذیرش بیش از ۴ میلیون دانشجو را برای کارورزی دارد؟
	۲-۴- افزایش راندمان آموزشی	۱-۲-۴- منظور از بازده "راندمان آموزشی" چیست و چه شاخص هایی را دربر می گیرد؟ ۲-۲-۴- آیا منظور از بازده آموزشی تمامی دوره های تحصیلی است یا تنها آموزش عالی؟ ۲-۲-۴- نقش دولت در افزایش "راندمان آموزشی" چیست؟ با چه سازوکاری می تواند بدان دست یابد؟ ۲-۴-۴- برای افزایش "بازده آموزشی" چه کارهایی با چه سازوکاری باید انجام شود؟ و نقش آفرینان اصلی آن کدامند؟ و چه نقشی در این پیشنهاد دارند؟ ۲-۴-۵- آیا دولت می تواند راندمان آموزشی را افزایش دهد؟	۱-۲-۴- ایجاد پست موظف مسئول پژوهش و توسعه فناوری در هیأت عامل کلیه شرکت های دولتی و استفاده از اعضای هیأت علمی برای تصدی این پست. ۲-۲-۴- سازمان مدیریت موظف است وجود این پست در هیأت مدیره شرکت های خصوصی را به عنوان عامل مثبت در رده بندی شرکت ها لحاظ نماید. ۲-۴-۳- اعضای علمی که در این پست در صنایع و واحدهای اقتصادی فعالیت خواهند داشت از شمول کلیه ممنوعیت های مربوط به شغل دوم مستثنی خواهند بود و این خدمات با پرداخت حقوق و مزایا و به عنوان بخشی از خدمات آموزشی و پژوهشی نامبرده لحاظ می گردد.	- با چه پشتیبانی نظری و تجربی، با ایجاد یک پست سازمانی (تشریفاتی) می توان به توسعه همکنشی دانشگاه و صنعت چشم داشت؟ - کدام زیست آرموده ملی و جهانی، می تواند اثر بخشی یک پست سازمانی را در "هیأت های عامل" برای توسعه همکنشی دانشگاه و صنعت اثر بخش ببیند؟ - آیا تنها حضور فیزیکی یک عضو هیأت علمی در "هیأت های عامل" می تواند جهت گیری بنگاه ها را تغییر دهد و به همکنشی آن ها با دانشگاه بینجامد؟ - آیا در ترکیب هیأت های عامل کنونی، اعضای هیأت علمی، حضور ندارند؟ - آیا با در نظر داشتن زیست آرموده هایی از این دست، ایجاد چنین پست هایی سبب افزایش رانت خواری و تبانی نمی شود؟ - آیا با توجه به روند روبه افزایش شمار دانشجویان و شمار نامناسب اعضای علمی نسبت به دانشجویان در بسیاری از نهادهای آموزش عالی، افزایش چنین کاربوژه هایی برای اعضای علمی رواست؟ آیا مشغول کردن آن ها در چنین نهادهایی به افت کیفیت آموزشی و پژوهشی آنها نمی انجامد؟

جدول ۴- بازکاوی درون مایه ماده ۴ پیشنهادی بر پایه اهداف و راهکارهای اجرایی

مجرى	هدفها		راهکارها
	هدفها	بازکاوی هدفها	بازکاوی راهکارها
			- آیا بنا به زیست آزموده‌هایی از این دست، انجام چنین پیشنهادهایی روحیه سوداگری و سودجویی را در اعضای علمی افزایش نمی‌دهد - آیا از نظر حقوقی و قانونی، می‌توان قوانینی را پیشنهاد کرد که دیگر قوانین، از جمله اصل صد و چهل و یکم قانون اساسی را نادیده می‌انگارد؟ شانس تصویب چنین قوانینی و تأیید آن از سوی شورای نگهبان چقدر است؟ - آیا پیشنهاد چنین برنامه‌هایی، جایگاه علمی وزارت علوم را به چالش نمی‌کشانند؟ - با چه استدلالی، اعضای علمی که با دریافت حقوق موظف به انجام ۴۰ ساعت کار در هفته می‌باشند، می‌توان مستحق دریافت دو حقوق و مزایا پنداشت؟ - با چه استدلالی می‌توان عضویت اعضای علمی در "هیأت‌های عامل" را بسان خدمات آموزشی و پژوهشی پنداشت؟ آیا می‌توان چنین خدماتی را به دلخواه تفسیر و تعیین کرد؟ - آیا از دیدگاه ادبیات نظری آموزش عالی، چنین پنداشتی روایی دارد؛ و باعث افت کیفیت نهادهای آموزش عالی نخواهد شد؟ - آیا نبود اعضای علمی در "هیأت‌های عامل" بخش صنعت به نبود یا کمبود همکنشی دانشگاه و صنعت انجامیده است؟
		۴-۳-۱- برگزاری آزمون‌های مهارت حرفه‌ای سراسری با همکاری نظام صنفی مربوطه برای فارغ‌التحصیلان متقاضی ورود به بازار کار. ۴-۳-۲- اعمال نتایج (آزمون حرفه‌ای سراسری) در نظام سطح بندی مؤسسات آموزش عالی. ۴=۳-۳- سازمان مدیریت مکلف است نظام استخدام کارکنان و... را بر مبنای نتایج این آزمون‌ها مهارت حرفه‌ای بازنگری کند و هرگونه استخدام و ارتقای شغلی را منوط به گذراندن آن کند.	- عوامل بازدارنده همکنشی میان دانشگاه و صنعت در ایران کدامند؟ - آیا تنها دانش و مهارت دانش آموختگان سبب نبود یا کمبود همکنشی میان دانشگاه و صنعت شده است؟ - «آزمون مهارت حرفه‌ای سراسری» چیست؟ چه تفاوتی با آزمون‌های گذشته، از جمله «آزمون استخدامی ادواری سال ۸۳» و «آزمون استخدامی متمرکز سال ۹۴» دارد؟ - این آزمون برای تمامی دانش آموختگان دوره‌های آموزشی در نظر گرفته شده یا «فارغ‌التحصیلان آموزشی عالی»؟ - اگر منظور دانش آموختگان آموزش عالی است، آیا می‌توان با برگزاری یک «آزمون مهارت حرفه‌ای» به سنجش مهارت حرفه‌ای تمام دانش آموختگان آموزش عالی پرداخت؟ - چه نهاد متمرکزی توان برگزاری آزمونی را دارد که به مهارت‌سنجی تمام رشته‌ها بپردازد؟ - آیا اندیشه شده است که نقش نظام صنفی با چه سازوکاری می‌تواند ایفا شود. - اگر قرار باشد هرگونه استخدام و ارتقا شغلی را منوط به گذراندن آزمون مهارت حرفه‌ای سراسری کرد، برای نمونه چگونه و چه نهادی توانایی

جدول ۴- باز کاوی درون مایه ماده ۴ پیشنهادی بر پایه اهداف و راهکارهای اجرایی

مجرى	هدفها		راهکارها	
	هدفها	باز کاوی هدفها	راهکارها	باز کاوی راهکارها
دولت				برگزاری این آزمون برای اعضای علمی کشور را دست کم در وضعیت کنونی دارد؟
			۴-۴-۱- برنامه ریزی برای افزایش دوره های داخلی و فرصت مطالعاتی اعضای هیأت علمی. ۴-۴-۲- شرکت های دولتی و سایر سازمان های پذیرنده عضو هیأت علمی مجازند در طی دوره فرصت مطالعاتی نسبت به پرداخت حقوق و مزایای کامل علاوه بر حقوق و مزایای پرداختی از سوی دانشگاه ... اقدام نمایند. این گونه پرداخت ها از شمول کلیه ممنوعیت های پرداخت از دو صندوق به یک فرد مستثنی است.	- «فرصت» مطالعاتی زمانی است که عضو هیأت علمی، امکان می یابد که وظایف خود را در یک بازه زمانی مشخص و با دریافت حقوق، رها کند و به انجام پژوهش یا نوشتن کتاب و ... بپردازد. بنابراین، با چه استدلالی نیاز به پرداخت دو برابر حقوق و مزایا، آن هم با نادیده انگاشتن قوانین پرداخت و سرانجام این که، این راهکارها چه ارتباط منطقی با اهداف این بند یعنی «توسعه تعامل دانشگاه و صنعت» یا «افزایش راندمان آموزشی» دارد؟

جمع بندی

با نگاهی گذرا به بازکاوی‌های انجام شده در جدول ۱ تا ۴، به سادگی می‌توان دریافت که برنامه پیشنهادی به ویژه با شکلی که ارائه شده است با چالش‌های اساسی زیر روبروست:

۱- چالش مبانی نظری و زیست‌آزموده‌های ملی وجهانی: چنین به نظر می‌رسد که در تدوین این برنامه، توجه چندانی به مبانی نظری در حوزه ادبیات علمی برنامه نویسی و ادبیات آموزشی و آموزش عالی و دانش مدیریت نشده است. این کم توجهی را از جمله می‌توان در نبود هماهنگی و سازگاری میان اهداف، اهداف و راهکارها، و میان راهکارها به خوبی دید. در جدول‌های ۱ تا ۴ این ناهمگرایی‌ها در چارچوب پرسش‌هایی برجسته شده است. در سرآغاز نیز به برخی از این ناسازواری‌ها اشاره شده است.

افزون بر آن، در دیرینه و ادبیات آموزش عالی، استقلال دانشگاهی^۱، آزادی علمی^۲، و استخدام رسمی^۳، سه بنیان اصلی تولید دانش و ضامن اصالت و مشروعیت دانش به شمار می‌روند. زیست‌آزموده‌های جهانی و حتی برخی مطالعات ایرانی وجهانی، کارآیی و اثربخشی نهادهای دانشگاهی را در گرو برخورداری از این سه اصل می‌پندارند. هرچند رویکرد نولیبرال جریان حاکم، برای چیره شدن بر نهادهای دانشگاهی و واداشتن آن‌ها به سوداگری و سودجویی، می‌کوشد با کالایی و تجاری سازی دانش و فروکاستن آثار و پیامدهای دانشگاهی تا سطح "توجیه اقتصادی" فرو بکاهند. رویکردی که می‌توان بازتاب آن را - خواسته یا ناخواسته - در بسیاری از نگاه‌های از این دست، به روشنی دید. رویکردی که برپایه سرمایه‌داری دانشگاهی^۴ بنا شده و می‌کوشد استقلال دانشگاه و آزادی علمی اعضای علمی را در سایه نوگرایی مدیریتی، الگوی مدیریتی نهادهای تجاری را به دانشگاه تحمیل کند.

بازتاب چنین رویکردی را می‌توان در تمرکزگرایی شدید و از بالا به پایین که در تمامی بافت این نگاه‌ها یافت می‌شود به روشنی دید. به گونه‌ای که، در تمامی متن، نه تنها نشانی از نقش آفرینی دانشگاه‌ها بسان اصلی‌ترین کنش‌گران قلمرو دانش و آموزش عالی دیده نمی‌شود، بلکه حتی نهادهای تصمیم‌گیر و سیاست ساز آن، همچون وزارت خانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را نادیده می‌انگارد و دولت را جایگزین آن‌ها می‌سازد. بدون آن که حتی در نظر گرفته شود، چنان چه قرار باشد، تمامی این وظایف بر دوش دولت باشد، آیا دولت می‌تواند و می‌خواهد در برابر نهادهای نظارتی همچون مجلس شورای اسلامی همواره پاسخگو باشد. در این میان نقش وزارتخانه‌ها چه می‌شود؟ در این صورت، رئیس‌جمهور خواهد بود که برای هر پرسشی به مجلس شورا فراخوانده شود و پاسخگو و یا حتی برای کوچکترین مسئله‌ای استیضاح شود. جدای از این که، بنابر ادبیات نظری آموزش عالی و حتی بسیاری از پژوهش‌های ایرانی، آن چه به ناکارکردی یا بدکارکردی دانشگاه ایرانی انجامیده است، فاصله گرفتن اعضای علمی، گروه‌ها، دانشکده‌ها و سرانجام دانشگاه‌ها از کار ویژه‌های اصلی خود بوده است. کارویژه‌هایی همچون تعیین بیانیه مأموریت دانشگاه‌ها، برنامه‌های راهبردی، و برخورداری از استقلال و آزادی علمی در تدوین برنامه‌های درسی، شرایط پذیرش دانشجو، تعیین عنوان و سرفصل دروس و... که همگی در این پیشنهاد بردوش دولت نهاده شده است. چنین سوگیری‌هایی، جدای از این که دولت را با چالش‌های بسیاری روبرو خواهد ساخت و از ضمانت اجرای تصمیم‌های از بالا به پایین خواهد کاست، بسیاری از دستاوردهایی که در طی برنامه سوم، چهارم و حتی پنجم در این زمینه به دست آمده است، را از بین خواهد برد.

افزون بر آن، برنامه بسان "دستور کار آینده" چنانچه بی‌توجه به پدیده‌ها و رخداد‌های اثرگذار بر آینده دانشگاه و آموزش عالی بسته شود، چگونه می‌توان ضامن نواندیشی و نوآوری باشد. در این نگاه‌ها، به جریان‌های اثرگذاری همچون آموزش پایدار^۵، میان و فرا رشته‌ای‌ها^۶، بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها، یادگیری در سراسر زندگی، که می‌تواند به پویایی و روزآمد شدن نظام های دانشگاهی بینجامد و در برنامه‌های راهبردی نظام آموزش عالی بسیاری از کشورهای پیشرو از جمله کشورهای اتحادیه اروپا، کانادا، ایالات متحده و دیده شده است، کوچکترین نگاهی ندارد. وانگهی یافته‌های

¹ - Academic Autonomy

² - Academic Freedom

³ - Tenur

⁴ - New Managerialism

⁵ - Sustainable Education

⁶ - Interdisciplinary & transdisciplinary

بسیاری از مطالعات نوین ایرانی و جهانی نشان می‌دهد به دلیل ناپایداری‌های اجتماعی و زیست محیطی که بشریت را بسان ساکنان زمین، با خطرهای جدی روبرو ساخته است، گنجاندن مسائلی همچون پایداری^۷، آموزش پایدار و... که می‌تواند راه برون رفت از وضعیت دشوار کنونی به شمار آید، در اولویت‌های برنامه‌های آموزشی و آموزش عالی پیش‌روی کشورها گریزناپذیر به نظر می‌رسد. این درحالی است که کوچکترین نشانی از این مفاهیم و رویکردها در برنامه پیشنهادی به چشم نمی‌خورد.

۲- چالش حقوقی، قانونی و عملکردی: بازکاوی برنامه پیشنهادی، حکایت از آن دارد، که بسیاری از پیشنهادها انجام شده، بی توجه به ساختارهای حقوقی، قانونی و عملکردی نگاشته شده است. نادیده انگاشتن نهادهای قانونی، از جمله وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و اهداف و کارویژه‌های آن‌ها در اجرای مفاد قانون برنامه و واگذاری مسئولیت آن‌ها بردوش دولت از جمله کژتابی‌های آشکار حقوقی و قانونی برنامه پیشنهادی است.

یا برای نمونه واگذار کردن وظایف و اختیارات قانونی آن‌ها به یک کارگروه، و "لازم الاجرا" پنداشتن مصوبات این کارگروه برای "کلیه دستگاه‌های اجرایی" کشور از جمله نکات روشنی است که می‌تواند نشانگر، ناروایی ساختار حقوقی برنامه پیشنهادی به شمار آید. جدای از کژتابی‌های حقوقی ایجاد چنین ساختارهای موازی افزون به آن که می‌تواند عملکرد بسیاری از نهادها را با دشواری و آشفتگی روبرو کند، ضمانت اجرای آن‌ها را نیز به چالش می‌کشد.

افزون بر آن، وجود پیوستگی و همسویی برنامه‌های پیشین با برنامه‌های پیشی او از جمله بایستگی‌های یک برنامه کامیاب میان مدت توسعه به شمار می‌رود که به نظر می‌رسد در برنامه پیشنهادی پایبندی چندانی بدان‌ها دیده نمی‌شود.

از دیدگاه عملیاتی، نا دقیق بودن بندهای پیشنهادی، چه از نظر نامشخص بودن بازه زمانی اجرا و قابلیت پیاده سازی آن‌ها در وضعیت کنونی، و چه از نظر اندازه منابع مالی در نظر گرفته شده، از دیگر کاستی‌های برنامه پیشنهادی است. برای نمونه، بدون آن که برآوردی از شمار "دانشجویان غیر دولتی و نوبت دوم و این که چرا تنها لازم است شهریه دانشجویان غیر دولتی و نوبت دوم را پرداخت و دانشجویانی که در نهادهای دولتی مانند پیام نور درس می‌خوانند را نادیده انگاشت و میزان مورد نیاز برای پرداخت شهریه آن‌ها در دست باشد، پیشنهاد شده است مبلغ ۱۰ میلیارد دلار از محل صندوق توسعه ملی به صندوق رفاه دانشجویان پرداخت شود. جدای از این که، اساساً منابع ارزی این صندوق برای سرمایه‌گذاری‌های پربازده بخش خصوصی، تعاونی و نهادهای عمومی در نظر گرفته شده است و امکان پرداخت هزینه‌ای آن، آن هم به صورت ارزی به یک نهاد دولتی از نظر قانونی وجود ندارد، و تبدیل آن به ریال در داخل کشور نیز ممنوع اعلام شده است. آیا برآورد مالی انجام شده پوشش دهنده تمامی شهریه‌های یاد شده خواهد بود؟ یا فراتر از آن است؟ آیا می‌توان برنامه را بر پایه گمانه‌زنی نگاشت؟ جدای از آن که، مشخص نیست، اجرای این راهکارها چگونه می‌تواند به رقابتی کردن آموزش یا جهت‌دهی به سمت نیاز بازار بینجامد.

به این ترتیب، شاید بتوان چنین جمع‌بندی کرد که تدوین برنامه‌های ملی، در گام نخست نیازمند بنیان‌های نظری روشن و مورد پذیرش بازیگران و نقش‌آفرینان اصلی است. تا بر مبنای آن‌ها بتوان ارزش‌ها و اصول راهنمای تدوین برنامه را نگاشت. در گام دوم تحلیل محیطی و در دست داشتن داده‌های دقیق از عملکرد گذشته و برآورد نیازهای آینده، از دیگر بایسته‌های برنامه نویسی است. مهم تر از همه، مشارکت همه جانبه تمامی بازیگران و ذینفعان در فرایند طراحی برنامه است. که می‌توان بخشی از نیازهای یاد شده را فراهم آورد.

⁷ - Sustainability

پیوست ۱

مواد پیشنهادی برنامه ششم از سوی

محمد جعفر صدیق

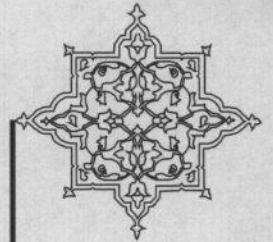
مشاور وزیر و دبیر شورای تدوین برنامه ششم

بسمه تعالی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

تاریخ: ۹۴/۴/۱۳
شماره: ۱۱/۱۳۹۸۵۱
پیوست:

جناب آقای دکتر فریدون

مشاور محترم وزیر و مدیر کل دفتر وزارتی

با اهداء سلام،

خواهشمند است مقرر فرمائید، موضوع بررسی چهار ماده از مواد پیشنهادی برنامه ششم جهت طرح و تصویب در دستور کار شورای معاونین وزارت قرار گیرد. ضمناً متن مواد پیشنهادی به پیوست تقدیم می گردد.

با احترام
محمد جعفر صدیق

مشاور وزیر و دبیر شورای تدوین

برنامه ششم

رونوشت: سرکار خانم دکتر نورشاهی رئیس محترم مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.

نشانی:

تهران - شهرک قدس

میدان صنعت، خیابان

خوردین، خیابان هرمزان،

نبش خیابان پیروزان جنوبی

کد پستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱

شماره تلفن: ۸۲۲۳۱۰۰۰

صندوق پستی:

تهران ۱۵۱۳-۱۴۶۶۵

Website: www.msrt.ir

Email: info@msrt.ir

مواد پیشنهادی:

۱- به منظور ارتقاء سطح آموزش عالی به تراز بین‌المللی و توسعه همکاری‌ها در حوزه‌های آموزش عالی، پژوهش و فناوری دولت مکلف است نسبت به موارد زیر در طی برنامه ششم توسعه اقدام نماید:

۱-۱- تشکیل کارگروه اجرایی توسعه دیپلماسی علمی مرکب از نمایندگان وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت خارجه، وزارت اطلاعات، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی. مأموریت این کارگروه تسهیل کلیه عملیات اجرایی مربوط به همکاری‌های بین‌المللی شامل مقررات ورود، خروج و اقامت دانشجویان و اعضاء هیات علمی داخلی و خارجی، امور مربوط به همکاری‌های بین‌المللی شرکت‌های دانش‌بنیان و نیز مبادلات ارزی موردنیاز در هر یک از تعاملات بین‌المللی فوق‌الذکر خواهد بود. کلیه وظایف و اختیارات قانونی وزارتخانه‌های ذی‌ربط در موضوعات ذکرشده به کارگروه موضوع این ماده واگذار می‌شود و مصوبات آن برای کلیه دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط لازم‌الاجرا خواهد بود.

۱-۲- معادل پنجاه درصد هزینه طرح‌های پژوهشی و فناورانه که حداقل معادل پنجاه درصد اعتبار آن‌ها توسط مؤسسات علمی و مجامع بین‌المللی مورد تأیید جمهوری اسلامی تأمین‌شده باشد از محل اعتباری که به این منظور در قوانین بودجه سنواتی پیش‌بینی می‌شود تأمین و پرداخت می‌گردد.

۱-۳- ایجاد یک خط اعتباری از محل صندوق توسعه ملی برای فروش کالاهای دانش‌بنیان شرکت‌های فناور مستقر در پارک‌های علم و فناوری و شرکت‌های دانش‌بنیان.

۱-۴- ایجاد یک خط اعتباری ویژه از محل صندوق توسعه ملی به منظور پرداخت شهریه دانشجویان بین‌المللی شاغل به تحصیل در ایران.

۱-۵- دانشگاه‌های مجری دوره‌های بین‌الملل مجازند با تصویب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری آموزش‌های مربوطه را به زبان دوم ارائه نمایند.

۲- به منظور رقابتی کردن آموزش عالی، جهت‌دهی هرچه بیشتر آموزش‌ها به سمت نیازهای بازار و ارتقاء سطح عدالت اجتماعی در دسترسی به آموزش عالی دولت مکلف است در طی برنامه ششم توسعه نسبت به موارد زیر اقدام نماید:

۲-۱- تعیین هزینه سرانه بر اساس سطح دانشگاه و گروه و مقطع تحصیلی

۲-۲- تعیین تعداد و رشته تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی برحسب توزیع جمعیت ملی و رشته‌های تحصیلی بر اساس سیاست‌های آمایش منطقه‌ای به‌نحوی که تا پایان برنامه ششم نسبت جمعیت معادل دانشجو به جمعیت زیر سی سال در تمامی استان‌ها یکنواخت باشد. ضریب معادل‌سازی دانشجویان برحسب هزینه سرانه مشخص می‌شود.

۲-۳- معادل ده میلیارد دلار در طی برنامه ششم از محل صندوق توسعه ملی به صندوق‌های رفاه دانشجویان پرداخت شود تا از محل آن تسهیلات لازم جهت پرداخت شهریه دانشجویان غیردولتی و نوبت دوم تأمین گردد.

۲-۴- تعیین مقیاس مناسب مؤسسات آموزش عالی و اقدام برای ساماندهی و یکپارچه‌سازی مؤسسات آموزش عالی از طریق انحلال و یا ادغام مؤسسات آموزش عالی فاقد توجیه اقتصادی. به این منظور به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

اجازه داده می‌شود تا حسب تصویب شورای گسترش آموزش عالی نسبت به ادغام ساختار و بودجه مؤسسات مربوطه با هماهنگی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور اقدام نماید.

۳- به منظور ارتقاء کیفیت و ساماندهی دوره‌های آموزش عالی و متناسب‌سازی آن با نیازهای بازار کار، دولت مکلف است نسبت به انجام فعالیت‌های زیر در قالب طرح جامع ساماندهی آموزش عالی اقدام نماید.

۳-۱- تعیین و ابلاغ مأموریت علیه مؤسسات آموزش عالی اعم از مؤسسات دولتی و غیردولتی با تأکید بر مأموریت‌های مهارتی و تعیین سقف سطوح آموزشی و شرایط دانشجویان ورودی متناسب با مأموریت محوله به هر موسسه. همچنین لازم است عناوین و سرفصل دروس با توجه به نوع مأموریت‌ها تعیین شود به قسمی که عمده حجم دروس در مؤسسات آموزش عالی مهارتی به محتوی کاربردی با توجه به نیازهای بازار اختصاص یابد.

۳-۲- تنوع‌بخشی به مدارک تحصیلی صادره از سوی مؤسسات آموزش عالی باهدف تطبیق بهتر آموزش‌های هر دوره با نیازهای بازار.

۳-۳- ارزیابی و سطح‌بندی دانشگاه‌ها به تفکیک مأموریت‌های محوله و گروه‌های آموزشی و تعیین استانداردهای امکانات و محاسبه هزینه تمام‌شده تربیت دانشجو به تفکیک نتایج سطح‌بندی در هر گروه.

۳-۴- تعیین و ابلاغ مأموریت مؤسسات پژوهشی به منظور جلوگیری از توسعه آموزش در این مؤسسات و انجام اصلاحات ساختاری باهدف توسعه رابطه مؤسسات پژوهشی تخصصی با دانشگاه‌ها برای تأمین نیروی محقق موردنیاز از یک سو و توسعه رابطه این مؤسسات با پارک‌های علم و فناوری به منظور تأمین نیازهای بازار از سوی دیگر.

۳-۵- افزایش مستمر اعتبار برنامه‌های تحقیقات دانشگاهی و تحقیقات بنیادی در طول برنامه به قسمی که سرجمع اعتبارات این بخش در پایان برنامه به دو برابر سال آغاز برنامه افزایش یابد.

۴- به منظور توسعه تعامل دانشگاه و صنعت و افزایش راندمان آموزشی دولت مکلف است اقدامات زیر را به انجام رساند.

۴-۱- نسبت به اجرای دوره‌های کارورزی دانشجویان در طی دوره تحصیل اقدام نماید. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است نسبت به تسهیل مراحل استخدام دانشجو در موسسه‌هایی که دوره هشت ماه کارورزی را در آن سپری کرده‌اند را اقدام نموده و ایشان را از الزام شرکت در آزمون ورودی معاف نماید.

۴-۲- نسبت به ایجاد پست موظف مسئول پژوهش و توسعه فناوری در هیات عامل کلیه شرکت‌های دولتی اقدام نموده و از اعضاء هیات علمی دانشگاه‌ها برای تصدی این پست استفاده نماید. همچنین سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است وجود این پست در هیات مدیره شرکت‌های خصوصی را به عنوان عامل مثبت در رتبه‌بندی شرکت‌ها لحاظ نماید. اعضاء هیات علمی که در این پست در صنایع و واحدهای اقتصادی فعالیت خواهند کرد از شمول کلیه ممنوعیت‌های مربوط به شغل دوم مستثنی بوده و این خدمات با پرداخت حقوق و مزایا به عنوان بخشی از خدمات آموزشی و پژوهشی نامبرده لحاظ می‌گردد.

۴-۳- برگزاری آزمون‌های مهارت حرفه‌ای سراسری با همکاری نظام صنفی مربوطه برای فارغ‌التحصیلان متقاضی ورود به بازار کار و اعمال نتایج آن در نظام سطح‌بندی مؤسسات آموزش عالی. همچنین سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

مكلف است نظام استخدام و ارتقاء كاركنان دولت و رتبه‌بندی مشاوران و پيمانكاران را بر مبنای نتایج این آزمون‌های مهارت حرفه‌ای موردبازنگری قرار داده و هرگونه استخدام و ارتقاء شغلی را منوط به گذراندن آزمون‌های فوق نماید.

۴-۴- برنامه‌ریزی برای افزایش دوره‌های داخلی فرصت مطالعاتی اعضاء هیات علمی، به این منظور کلیه دستگاه‌ها، شرکت‌های دولتی و سایر سازمان‌های پذیرنده عضو هیات علمی مجازند در طی دوره فرصت مطالعاتی نسبت به پرداخت حقوق و مزایای کامل علاوه بر حقوق و مزایای پرداختی از سوی دانشگاه به عضو هیات علمی اقدام نمایند. این‌گونه پرداخت‌ها از شمول کلیه ممنوعیت‌های پرداخت از دو صندوق دولت به یک فرد مستثنی می‌باشد.

پیوست ۲

مستندات صندوق توسعه ملی

اساسنامه صندوق توسعه ملی^۱

(ماده ۸۴ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴ - ۱۳۹۰))

ماده ۸۴ - صندوق توسعه ملی که در این ماده صندوق نامیده می شود با هدف تبدیل بخشی از عواید ناشی از فروش نفت و گاز و میعانات گازی و فرآورده های نفتی به ثروتهای ماندگار، مولد و سرمایه های زاینده اقتصادی و نیز حفظ سهم نسلهای آینده از منابع نفت و گاز و فرآورده های نفتی تشکیل می شود.

صندوق در تهران مستقر است و در تهران و سایر نقاط کشور شعبه ای نخواهد داشت. اموال و دارایی های این صندوق متعلق به دولت جمهوری اسلامی ایران می باشد. این ماده در حکم اساسنامه صندوق است.

الف - ارکان صندوق عبارتند از:

- ۱- هیأت امناء
- ۲- هیأت عامل
- ۳- هیأت نظارت

ب - هیأت امناء به عنوان بالاترین رکن صندوق، دارای وظایف و اختیارات زیر است:

- ۱- راهبری، تعیین سیاستها و خط مشی ها
- ۲- تصویب شرایط و نحوه اعطاء تسهیلات برای تولید و سرمایه گذاری به بخشهای خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی
- ۳- تصویب نظامنامه ها، برنامه های راهبردی، بودجه سالانه، صورتهای مالی و گزارش عملکرد صندوق
- ۴- انتخاب رئیس و سایر اعضاء هیأت عامل مطابق بندهای (د) و (ه)
- ۵- عزل رئیس و اعضاء هیأت عامل با پیشنهاد هر یک از اعضاء هیأت امناء و تصویب هیأت امناء
- ۶- اتخاذ تصمیم درباره ارجاع دعاوی به داوری و صلح دعاوی با رعایت اصل یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی
- ۷- تعیین انواع فعالیتهای مورد قبول و واجد اولویت پرداخت تسهیلات در بخشها و زیربخشهای تولیدی و خدماتی زاینده و با بازده مناسب اقتصادی
- ۸- تعیین حداقل نرخ بازده مورد انتظار از منابع صندوق و همچنین نرخ بازده مورد قبول طرحهای تولیدی و سرمایه گذاری برای پرداخت تسهیلات و تعیین نرخ سهم مشارکت در طرحهای سرمایه گذاری به نحوی که میانگین این نرخها کمتر از متوسط نرخ بازده سپرده های بانک مرکزی در بازارهای خارجی نباشد.

ج - هیأت امناء

ترکیب اعضاء هیأت امناء به شرح زیر است:

- ۱- رئیس جمهور (رئیس هیأت امناء)

^۱ با اصلاحات صورت گرفته به موجب قانون اصلاح ماده (۸۴) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران

- ۲- معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور (دبیر هیأت امناء)
- ۳- وزیر امور اقتصادی و دارایی
- ۴- وزیر کار و امور اجتماعی
- ۵- وزیر نفت
- ۶- رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- ۷- رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی
- ۸- رئیس اتاق تعاون ایران به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی
- ۹- دو نفر نماینده از کمیسیونهای اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات به انتخاب مجلس شورای اسلامی
- ۱۰- دادستان کل کشور

تبصره ۱- جلسات هیأت امناء حداقل هر چهار ماه یک بار تشکیل می‌شود.

تبصره ۲- جلسات هیأت امناء با حداقل دو سوم اعضاء صاحب رأی رسمیت یافته و تصمیمات آن با حداقل پنج رأی اتخاذ می‌گردد.

تبصره ۳- رؤسای هیأت عامل و هیأت نظارت بدون حق رأی می‌توانند در جلسات هیأت امناء شرکت نمایند.

تبصره ۴- هرگونه تصمیم هیأت امناء در مورد تصویب ترانزنامه و صورتهای مالی صندوق و نیز انتصاب رئیس و اعضای هیأت عامل در روزنامه رسمی کشور و نیز یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار به انتخاب هیأت امناء، درج می‌گردد.

تبصره ۵- دستور جلسه، تاریخ و محل جلسات هیأت امناء توسط دبیر هیأت امناء تعیین و حداقل پانزده روز قبل از تشکیل جلسه برای اعضاء هیأت ارسال می‌شود.

تبصره ۶- بودجه ستاد صندوق به تصویب هیأت امناء می‌رسد.

د - به منظور اداره امور صندوق در چهارچوب مفاد اساسنامه و مصوبات هیأت امناء، هیأت عامل مرکب از پنج نفر از افراد صاحب نظر، با تجربه و خوش‌نام در امور اقتصادی، حقوقی، مالی، بانکی و برنامه‌ریزی با حداقل ده سال سابقه مرتبط و مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد توسط هیأت امناء انتخاب و با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شوند و دارای وظایف و اختیارات زیر می‌باشند:

- ۱- پیشنهاد فعالیتهای مورد قبول و واجد اولویت پرداخت تسهیلات در بخشها و زیربخشهای تولیدی و خدماتی زاینده و با بازده مناسب اقتصادی به هیأت امناء
- ۲- پیشنهاد موارد سرمایه‌گذاری در بازارهای پولی و مالی بین‌المللی و داخلی به هیأت امناء
- ۳- تعیین چهارچوب قراردادهای عاملیت با بانکهای عامل و تعیین مسؤولیتهای و اختیارات بانک عامل در چهارچوب این قراردادها
- ۴- برقراری نظام حسابرسی داخلی و استقرار نظام کنترلهای داخلی مناسب
- ۵- تأیید صورتهای مالی ارزی و ریالی و ارائه آن به هیأت امناء
- ۶- ارائه پیشنهاد به هیأت امناء در خصوص نظامنامه‌ها و شرایط و نحوه اعطای تسهیلات

۷- اتخاذ تصمیم نسبت به هرگونه اقدامی به نام صندوق در محدوده وظایف و اهداف مندرج در اساسنامه به جز آنچه تصمیم درباره آنها به صراحت در حوزه صلاحیت هیأت امناء یا رئیس هیأت عامل است و هیچکدام از وظایف هیأت امناء قابل تفویض به هیأت عامل و مراجع دیگر نیست و اختیارات تفویض شده قبلی نیز لغو می‌شود.

۸- اتخاذ تصمیم راجع به کلیه اموری که توسط رئیس هیأت عامل در محدوده اختیارات خود در دستور کار هیأت عامل قرار می‌گیرد.

۹- اجرای مصوبات هیأت امناء

۱۰- پیشنهاد ارجاع دعوی به داور، تعیین داور و صلح دعوی به هیأت امناء

۱۱- افتتاح یا بستن حسابهای ارزی در حسابهای موردنظر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و حسابهای ریالی نزد بانک مرکزی و معرفی صاحبان امضای مجاز از بین اعضای هیأت عامل، رئیس و سایر مدیران صندوق

۱۲- انعقاد قرارداد با مشاور معتبر بین المللی در امور سرمایه گذاری و مهندسی مالی برای ارزیابی، بهبود و ارتقای عملکرد صندوق

۱۳- سایر موارد ارجاعی از سوی هیأت امناء

تبصره ۱- برکناری و قبول استعفاى اعضای هیأت عامل مشروط به تأیید دو سوم اعضای صاحب رأی هیأت امناء خواهد بود.

تبصره ۲- اعضای هیأت عامل باید تمام وقت بوده و هیچ‌گونه فعالیت اقتصادی و شغل دیگری به استثناء تدریس نداشته باشند. اعضای هیأت عامل مشمول حکم مندرج در اصل یکصد و چهل و دوم (۱۴۲) قانون اساسی می‌باشند.

تبصره ۳- دوره تصدی هیأت عامل پنج سال بوده و انتخاب مجدد اعضاء بلامانع است.

تبصره ۴- کلیه اوراق بهادار، چکها، سفته‌ها، بروات، قراردادهای و سایر اسناد تعهدآور با امضای دو عضو از سه عضو هیأت عامل که توسط این هیأت تعیین می‌شوند همراه با مهر صندوق معتبر خواهد بود.

تبصره ۵ - تصمیمات هیأت عامل با حداقل سه رأی نافذ است.

هـ - رئیس هیأت عامل که بالاترین مقام اجرائی صندوق است از بین اعضای هیأت عامل توسط هیأت امناء انتخاب و با حکم رئیس جمهور منصوب می‌شود. رئیس هیأت عامل دارای وظایف و اختیارات زیر می‌باشد:

۱- ابلاغ و صدور دستور اجرای تصمیمات هیأت عامل و نظارت بر حسن اجرای آن

۲- تعیین دستور جلسه و اداره جلسات هیأت عامل

۳- اداره صندوق در چهارچوب مصوبات هیأت عامل و هیأت امناء

۴- تهیه و تنظیم طرحها و برنامه‌های اجرائی در حیطه فعالیت‌های موضوع صندوق

۵- تهیه و تنظیم برنامه، بودجه، صورتهای مالی صندوق و پیش‌نویس گزارش هیأت عامل به هیأت امناء

۶- اداره امور داخلی صندوق، به کارگیری نیروی انسانی و انجام هزینه‌های جاری و اداری صندوق

۷- تهیه و تنظیم گزارش عملکرد صندوق برای ارائه به هیأت عامل حداقل هر سه‌ماه یک بار

۸- نمایندگی صندوق در برابر اشخاص ثالث و کلیه مراجع داخلی و خارجی اعم از قضائی، اداری، ثبتی و مشابه آنها با حق توکیل به غیر ولو به طور مکرر

- ۹- اقامه یا دفاع از دعاوی یا شکایات مربوط به امور صندوق اعم از حقوقی و کیفری با کلیه اختیارات مربوط به امور دادرسی به جز حق مصالحه و ارجاع امر به داوری
- ۱۰- سایر امور ارجاعی از سوی هیأت عامل

و - به منظور حصول اطمینان از تحقق اهداف صندوق و نظارت مستمر بر عملیات جاری آن و جلوگیری از هرگونه انحراف احتمالی از مفاد اساسنامه، خطمشی‌ها و سیاستها، هیأت نظارت با ترکیب رئیس دیوان محاسبات کشور، رئیس سازمان حسابرسی کشور، رئیس سازمان بازرسی کل کشور تشکیل می‌شود.

تبصره ۱- نظارت این هیأت نافی وظایف قانونی دستگاههای نظارتی نظیر دیوان محاسبات و بازرسی کل کشور نخواهد بود.

تبصره ۲- هیأت نظارت دارای رئیس، نایب رئیس و دبیر خواهد بود که در اولین جلسه هیأت نظارت انتخاب خواهند شد.

ز - وظایف هیأت نظارت:

۱- رسیدگی به صورتها و گزارشهای مالی صندوق و تهیه گزارشهای موردی و ادواری برای هیأت امناء و مجلس شورای اسلامی؛

۲- رسیدگی به صورت ریز دارائیهها، مطالبات، تعهدات و خلاصه حسابهای صندوق و گواهی آنها برای انتشار در روزنامه رسمی کشور؛

۳- رسیدگی به عملکرد صندوق از لحاظ انطباق با موازین قانونی و اساسنامه و اهداف صندوق

این هیأت در ایفاء وظایف خود و بدون مداخله در امور جاری، کلیه اسناد و دارائیهها و حسابهای صندوق را مورد رسیدگی قرار داده و می‌تواند به اطلاعات و مدارک و مستندات صندوق که لازم می‌داند دسترسی داشته باشد. این هیأت موظف است گزارش نظارتی خود را هر شش ماه یکبار به هیأت امناء و مجلس شورای اسلامی ارائه دهد.

تبصره - هیأت نظارت می‌تواند برای حسابرسی از عملکرد صندوق از خدمات اشخاص حقیقی و حقوقی صاحب صلاحیت استفاده نماید.

ح - منابع صندوق:

- ۱- حداقل معادل بیست درصد (۲۰٪) از منابع حاصل از صادرات نفت (نفت خام و میعانات گازی، گاز و فرآورده‌های نفتی) در سالهای برنامه و تعیین مبلغ آن در قوانین بودجه سنواتی
- ۲- حداقل بیست درصد (۲۰٪) ارزش صادرات تهاتری اقلام فوق‌الذکر
- ۳- افزایش سهم واریزی از منابع بندهای (۱) و (۲) هر سال به میزان سه واحد درصد
- ۴- پنجاه درصد (۵۰٪) مانده نقدی حساب ذخیره ارزی در پایان سال ۱۳۸۹ و سالهای بعد
- ۵- منابع قابل تحصیل از بازارهای پولی بین‌المللی با مجوز هیأت امناء با رعایت قوانین مربوط.
- ۶- سود خالص صندوق طی سال مالی
- ۷- درآمد حاصل از سود موجودی حساب صندوق در بانک مرکزی، معادل میانگین نرخ سود سپرده‌های بانک مرکزی در بازارهای خارجی با محاسبه و پرداخت هر سه ماه یکبار
- ۸- بیست درصد (۲۰٪) منابع موضوع جزء (د) بند (۴) قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور

تبصره ۱- بازپرداخت اصل و سود تسهیلات پرداختی از محل صندوق توسعه ملی به حساب صندوق واریز و مجدداً در جهت اهداف صندوق به کار گرفته می‌شود.

تبصره ۲- منابع صندوق فقط در حسابهای موردنظر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نگهداری خواهد شد.

ط - مصارف صندوق:

- ۱- اعطای تسهیلات به بخشهای خصوصی، تعاونی و بنگاههای اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی برای تولید و توسعه سرمایه‌گذارهای دارای توجیه فنی، مالی و اقتصادی
- ۲- اعطای تسهیلات صادرات خدمات فنی و مهندسی به شرکتهای خصوصی و تعاونی ایرانی که در مناقصه‌های خارجی برنده می‌شوند از طریق منابع خود یا تسهیلات سندیکایی
- ۳- اعطای تسهیلات خرید به طرفهای خریدار کالا و خدمات ایرانی در بازارهای هدف صادراتی کشور
- ۴- سرمایه‌گذاری در بازارهای پولی و مالی خارجی
- ۵- اعطای تسهیلات به سرمایه‌گذاران خارجی با در نظر گرفتن شرایط رقابتی و بازدهی مناسب اقتصادی به منظور جلب و حمایت از سرمایه‌گذاری در ایران با رعایت اصل هشتم (۸۰) قانون اساسی می‌باشد.
- ۶- تأمین هزینه‌های صندوق

تبصره ۱- استفاده از منابع صندوق برای اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارائیهای سرمایه‌ای و بازپرداخت بدهیهای دولت به هر شکل ممنوع است.

تبصره ۲- اعطای تسهیلات موضوع این ماده فقط به صورت ارزی است و سرمایه‌گذاران استفاده‌کننده از این تسهیلات اجازه تبدیل ارز به ریال در بازار داخلی را ندارند.

تبصره ۳- اعطای کلیه تسهیلات صندوق صرفاً از طریق عاملیت بانکهای دولتی و غیردولتی خواهد بود.

ی - سایر مقررات:

- ۱- سهم عاملیت بانکها در شرایط رقابتی متناسب با نرخ کارمزد و توان تخصصی و کارشناسی بانکها توسط هیأت عامل تعیین می‌شود.
- ۲- سهم صندوق از منابع موضوع جزء (۱) و (۲) بند (ح) این ماده ماهانه توسط بانک مرکزی به حساب صندوق واریز و در پایان سال مالی با توجه به قطعی شدن منابع تسویه می‌شود.
- ۳- پرداخت تسهیلات از محل منابع صندوق بدون تأیید توجیه فنی، اقتصادی، مالی و اهلیت متقاضی توسط بانک عامل ممنوع است و در حکم تصرف غیرقانونی در اموال عمومی خواهد بود. ارزیابی گزارشهای توجیه فنی، اقتصادی و مالی و احراز کفایت بازدهی طرحهای سرمایه‌گذاری با لحاظ عامل خطرپذیری، به میزانی که از نرخ سود تسهیلات مورد انتظار اعلام‌شده توسط هیأت اماناء کمتر نباشد به عهده بانک عامل و به مثابه تضمین بانک عامل در بازپرداخت اصل و سود تسهیلات به صندوق است.
- صندوق، منابع موردنیاز طرحهای سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی، آب و منابع طبیعی را از طریق بانک عامل یا صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی به صورت ارزی و با سود انتظاری کمتر در اختیار سرمایه‌گذاران بخش قرار می‌دهد.

۴- مجموع تسهیلات اختصاص یافته از منابع صندوق با عاملیت بانکها به مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و شرکتهای تابعه و وابسته در هر حال نباید بیش از بیست درصد (۲۰٪) منابع صندوق باشد.

تبصره ۱- از نظر این ماده مؤسسات و شرکتهای در صورتی غیرعمومی محسوب می شوند که حداقل هشتاد درصد (۸۰٪) سهام، یا سهم الشرکه آنها مستقیم و یا با واسطه اشخاص حقوقی متعلق به اشخاص حقیقی باشد.

مؤسسات و شرکتهایی که اکثریت مطلق سهام آنها متعلق به مؤسسات عمومی و عام المنفعه نظیر موقوفات، صندوقهای بیمه ای و بازنشستگی و مؤسسات خیریه عمومی است از نظر این ماده در حکم مؤسسات و شرکتهای وابسته به نهادهای عمومی غیردولتی هستند.

تبصره ۲- بنگاههای اقتصادی که صرفنظر از نوع مالکیت بیش از بیست درصد (۲۰٪) اعضاء هیأت مدیره آنها توسط مقامات دولتی تعیین می شوند از نظر این ماده دولتی محسوب می گردند و پرداخت از منابع صندوق به آنها ممنوع است.

تبصره ۳- صندوق موظف است در توزیع منابع بین بخشهای اقتصادی و استانها، توازن منطقه ای را مدنظر قرار دهد.

۵- سال مالی صندوق از اول فروردین ماه هر سال تا پایان اسفندماه همان سال است.

۶- صندوق در امور اداری، استخدامی، مالی و معاملاتی تابع این اساسنامه و قوانین مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و سیاستهای پولی و ارزی می باشد. آئین نامه های لازم به پیشنهاد هیأت امنای صندوق به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید و طبق اصل یکصد و سی و هشتم (۱۳۸) قانون اساسی اقدام خواهد شد.

۷- رئیس هیأت عامل صندوق توسعه ملی موظف است هر شش ماه یکبار میزان منابع و مصارف و محل مصارف صندوق را به هیأت امناء، هیأت نظارت و مجلس شورای اسلامی گزارش نماید.

۸- هیأت نظارت در صورت برخورد با تخلف و جرم در اجرای احکام این ماده حسب مورد مراتب را به مراجع صالحه اعلام می دارد.

۹- ترازنامه و حساب سود و زیان صندوق به همراه گزارش و اظهارنظر هیأت نظارت باید حداقل پانزده روز قبل از تشکیل جلسه به هیأت امناء تسلیم گردد.

۱۰- صدور هرگونه ضمانتنامه و پرداخت هرگونه تسهیلات از محل منابع صندوق فقط از طریق بانکهای عامل اعم از دولتی یا غیردولتی و صندوق حمایت از توسعه سرمایه گذاری بخش کشاورزی انجام می شود.

۱۱- تغییر در اساسنامه و انحلال صندوق تنها با تصویب مجلس شورای اسلامی است.

«پیوست شماره سه»

فعالیت های واجد اولویت پرداخت تسهیلات ارزی صندوق

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

با توجه به هدف تشکیل صندوق توسعه ملی کلیه طرح ها و فعالیت هایی که از محل منابع این صندوق تأمین مالی می شود باید:

۱- در جهت تبدیل این منابع به ثروت های ماندگار، مولد و سرمایه های زاینده اقتصادی و حفظ سهم نسل های آینده از این منابع باشد.

۲- با اصول اساسنامه و مفاد و مندرجات آخرین نظام نامه های صندوق انطباق کامل داشته باشد.

۳- از توجیه فنی، اقتصادی، مالی برخوردار بوده و اهلیت متقاضی آن توسط بانک عامل احراز شده باشد.

در اجرای جزء (۷) بند (ب) ماده (۸۴) قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، فعالیت های مورد قبول و واجد اولویت به شرح زیر تعیین می گردد:

الف) صنعت نفت

- طرح های بالادستی نفت و گاز با تأکید بر میادین مشترک.
- احداث و توسعه طرح های پتروشیمی و پالایشگاه ها.
- سکو و دکل حفاری.
- ذخیره سازی و نگهداری مواد نفتی، گازی و پتروشیمی.

ب) صنعت و معدن

- طرح ها و فعالیت های توسعه صنایع معدنی و فلزی (و ماشین آلات مرتبط) با تأکید بر توسعه و تکمیل زنجیره های تولید.
- طرح ها و فعالیت های صنایع کانی غیرفلزی صادراتی.
- ساخت ماشین آلات و تجهیزات و فلزات اساسی.
- ساخت و تجهیزات نیروگاه.
- طرح ها و فعالیت های صنایع داروسازی و تجهیزات پزشکی.
- صنایع چوب و کاغذ، چاپ و نشر، بسته بندی و فعالیت های مرتبط.
- صنایع خودرو و نیروی محرکه و ماشین آلات کشاورزی.
- صنایع غذایی.
- صنایع نساجی.
- صنایع کوچک صادراتی.

ج) حمل و نقل

- طرح های ایجاد، توسعه و تجهیز بنادر.
- خرید هواپیما.

«پیوست شماره سه»

فعالیت های واجد اولویت پرداخت تسهیلات ارزی صندوق
مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

- حمل و نقل ریلی (تولید و خرید لوکوموتیو، احداث خطوط، تولید و خرید واگن و تجهیزات مرتبط).
- حمل و نقل دریایی (تولید و خرید کشتی های تجاری، باری، شناورهای صیادی و تجهیزات مرتبط).
- حمل و نقل جاده ای با اولویت نوسازی ناوگان درون و برون شهری

(د) گردشگری

- تامین تجهیزات هتل و مراکز تفریحی

(ه) آب و کشاورزی

- ساخت و تامین، تجهیزات و فناوری های نوین مورد نیاز بخش آب و کشاورزی و صنایع تبدیلی و تکمیلی.

(و) فناوری های نوین

- طرح ها و فعالیت های مرتبط با IT و ICT (صنایع ارتباطی، رایانه ای، اتوماسیون، الکترونیک).

پایگاه اطلاع رسانی ریاست جمهوری اسلامی ایران

نظامنامه اعطای تسهیلات ارزی و ریالی صندوق توسعه ملی تصویب شد

جلسه هیات امنای صندوق توسعه ملی روز سه شنبه به ریاست دکتر حسن روحانی رئیس جمهوری و با هدف بررسی و تصویب نظامنامه ارزی و ریالی اعطای تسهیلات از محل منابع این صندوق برگزار شد.

سه شنبه ۱۷ تیر ۱۳۹۳ - ۱۵:۳۰

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسن روحانی در جلسه هیات امنای صندوق توسعه ملی با تأکید بر ضرورت مراقبت از سرمایه صندوق توسعه ملی توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گفت: بانک مرکزی، ساز و کاری برای اعطای تسهیلات ریالی صندوق توسعه ملی در نظر بگیرد که اثرات احتمالی تورمی آن نیز قابل کنترل باشد. طبق این گزارش، تصویب نظامنامه ارزی و ریالی اعطای تسهیلات صندوق توسعه ملی و تصویب حوزه‌های اولویت دار برای سرمایه گذاری از محل منابع صندوق توسعه ملی از مصوبات جلسه هیات امنای صندوق توسعه ملی بود.

در ابتدای جلسه دکتر سید صفدر حسینی رئیس هیات عامل صندوق توسعه ملی درباره عملکرد این صندوق گزارشی به رئیس جمهور و اعضای هیات امنای صندوق ارائه کرد. وی مجموع منابع صندوق توسعه ملی تا پایان اردیبهشت ماه ۱۳۹۳ را ۴۰ میلیارد و ۱۶۸ میلیون دلار اعلام کرد و گفت: بر اساس قانون بودجه سال ۹۳، باید ۲ میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار از این مبلغ به بخش های صنعت و کشاورزی اختصاص می یابد.

صفدر حسینی با بیان اینکه ۲۰۰ میلیون دلار در قانون بودجه سال ۹۳ در اختیار صندوق فناوری معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری قرار گرفته است، درباره برنامه سال ۹۳ این صندوق گفت: ۷ میلیارد دلار در سال ۹۳ از محل منابع صندوق توسعه ملی در صنایع بالادستی نفت سرمایه گذاری می شود که این سرمایه گذاری هم صادراتی است و هم طول دوره بازگشت این منابع بسیار کمتر از طرح های دیگر است.

رئیس هیات عامل صندوق توسعه ملی با اعلام اینکه ۲ میلیارد دلار در سال ۹۳ از محل منابع این صندوق برای سرمایه گذاری در بخش پالایشگاه ها و پتروشیمی در نظر گرفته شده است، خاطرنشان کرد: سرمایه گذاری در این حوزه نیز مزیت نسبی دارد چون پتروشیمی بیشتر جنبه صادراتی دارد.

حسینی از در نظر گرفتن ۲ میلیارد دلار برای تکمیل چرخه تولید فولاد به پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت خبر داد و در بخش دیگر این گزارش گفت: طرح های نیروگاهی بخصوص آنها که تکنولوژی بخار سیکل ترکیبی و نیز مرتبط با انرژی های نو است، حوزه ای جاذب برای سرمایه گذاری و اولویت مناسبی محسوب می شوند.

وی با یادآوری جلسات متعدد با وزیر راه و شهرسازی برای تخصیص منابع صندوق توسعه ملی به پروژه‌های راه و شهرسازی در چارچوب ساز و کارهای صندوق توسعه و مجوزهای قانونی، اظهار داشت: یک میلیارد دلار برای حمل و نقل و خرید هواپیما و خرید واگن و همچنین یک میلیارد دلار برای اسکله بندر شهید رجایی و بندر چابهار در نظر گرفته شده است.

رئیس هیات عامل صندوق توسعه ملی درباره جزئیات تخصیص منابع ریالی این صندوق به بخش آب و کشاورزی، به تخصیص معادل ریالی یک میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار به پروژه‌های استان خوزستان، ۵۰۰ میلیون دلار به پروژه‌های سیستان و بلوچستان و مجموعاً ۸ میلیارد دلار برای استحصال و بهره برداری منابع آبی کشور اشاره کرد.

وی با بیان اینکه تاکنون بخش کشاورزی برابر ۵ هزار میلیارد تومان و صنعت نیز ۳ هزار میلیارد تومان از منابع صندوق توسعه ملی استفاده کرده اند، خاطرنشان کرد: در سال ۹۳ با مجموعه اقدامات صورت گرفته و با حمایت بانک مرکزی در زمینه گشایش اعتبار طرح‌ها، تحرک خوبی در کشور ایجاد می‌شود.

دکتر حسینی با اشاره به تأکید هیات عامل صندوق توسعه ملی نسبت به توزیع اعتبارات صندوق در حوزه‌هایی که تأثیرگذاری و منافع توسعه‌ای بیشتری دارند، از اعمال اصلاحاتی در فرآیند ارائه تسهیلات و اصلاح نظام نامه‌های ارزی و ریالی و قراردادهای عاملیت با بانک‌ها خبر داد.

رئیس هیات عامل صندوق توسعه ملی، در مورد اعلام نرخ سود تسهیلات ریالی صندوق توسعه ملی نیز نرخ تسهیلات برای مناطق محروم، ۷ استان کشور، کمیته امداد امام خمینی (ره) و فعالیت‌های دانش بنیان را ۴ واحد درصد کمتر از سایر نرخ‌ها اعلام کرد.

در ادامه این جلسه، اولویت‌های تخصیص منابع صندوق توسعه ملی در حوزه‌های نفت، گاز و پتروشیمی، صنعت و معدن، حمل و نقل، گردشگری، آب و کشاورزی و فناوری‌های نوین اعلام شد که با اولویت‌ها اعمال اصلاحاتی به تصویب رسید.

دکتر محمد نهاوندیان، رئیس دفتر رئیس جمهور نیز در خاتمه جلسه هیات امنای صندوق توسعه ملی اظهار داشت: مصوبات اخیر هیات امنای صندوق توسعه ملی، در روند خروج از رکود اقتصادی کشور بسیار مفید و کمک کننده بخش خصوصی و تعاونی خواهد بود.

شناسه خبر: ۷۹۱۳۰

«پیوست شماره یک»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

با استناد به ماده (۸۴) قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، نظامنامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی از محل منابع صندوق توسعه ملی در قالب (۱۲) بخش، (۵۸) بند و (۱۶) تبصره به شرح ذیل می‌باشد:

بخش اول- تعاریف و مفاهیم

الف - قانون: قانون پانچ ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)

ب۔ صندوق: صندوق توسعه ملی

ج۔ ہیئت امناء: ہیئت امنای صندوق (موضوع بند (ج) مادہ (۸۴) قانون)

د۔ ہیئت عامل: ہیئت عامل صندوق (موضوع بند (د) مادہ (۸۴) قانون)

هـ۔ بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

و- **بانک عامل:** هر یک از بانک‌های دولتی و غیردولتی که دارای قرارداد عاملیت با صندوق می‌باشد.

ز. نظام نامه: نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی

ح - **قرارداد عاملیت** : قراردادی است که بر اساس مفاد ماده (۸۴) قانون و نظامنامه، میان صندوق و بانک عامل منعقد و مطابق آن منابع صندوق برای پرداخت تسهیلات در اختیار بانک عامل قرار می‌گیرد.

ط - توجیه: توجیه فنی، مالی، اقتصادی طرح.

ی - مناطق کمتر توسعه یافته: مناطق موضوع مصوبه شماره ۲۶۲۶۵۰ / ت ۴۸۸۷۴ هـ مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۲۸ هیأت وزیران به همراه کلیه نقاط استان های خراسان شمالی، کرمانشاه، کهگیلویه و بویراحمد، آذربایجان غربی، ایلام، سیستان و بلوچستان، کردستان و لرستان.

بخش دوم - مقررات عام

الف - بانک مرکزی موظف است منابع موضوع اجزا یک الی هشت بند (ح) ماده (۸۴) قانون را به حساب صندوق نزد خود به شرح و ترتیبات مندرج در ماده (۸۴) قانون واریز نموده و بدون مجوز کتبی صندوق هیچ وجهی از حساب/ حسابهای صندوق برداشت ننماید.

تبصره ۱: بازپرداخت اصل و سود تسهیلات پرداختی از محل منابع صندوق به حساب صندوق نزد بانک مرکزی واریز و مجدداً در جهت اهداف صندوق به کار گرفته خواهد شد.

تبصره ۲: بانک مرکزی موظف است به موجودی حساب صندوق نزد خود، هر سه ماه یکبار سود روزشمار به ارزش مربوطه محاسبه و به حساب صندوق واریز نماید. نرخ سود مذکور معادل میانگین نرخ سود سپرده‌های بانک مرکزی در بازارهای خارج، تعیین می‌شود.

«پیوست شماره یک»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

ب - منابع صندوق در قالب قرارداد عاملیت با رعایت ماده (۸۴) قانون، مفاد این نظامنامه و قوانین بودجه سنواتی، توسط بانکهای عامل به متقاضیان سرمایه گذاری در بخشهای خصوصی، تعاونی و بنگاههای اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی اختصاص می یابد.

ج - بانک مرکزی متعاقب اعلام و اجازه صندوق نسبت به صدور گواهی مسدودی ارزی برای طرحهای تصویب شده در ارکان اعتباری بانکهای عامل اقدام خواهد نمود.

د - متقاضیان استفاده از منابع صندوق نسبت به ارائه طرحهای خود به بانکهای عامل اقدام می نمایند. بانکهای عامل موظفاند در چارچوب اولویت های اعلام شده از سوی صندوق نسبت به پذیرش طرح و فعالیتها اقدام نمایند.

بخش سوم - نوع ارز و واحد پولی محاسبات

الف - واحد پولی محاسبات به دلار آمریکا است.

ب - بانک عامل مکلف است اقرارنامه ای مبنی بر درک و پذیرش ریسک تغییرات نرخ ارز از متقاضی دریافت و در پرونده اعتباری او درج نماید.

بخش چهارم - فعالیت های قابل قبول

فعالیت های واجد اولویت پرداخت تسهیلات ارزی صندوق مصوب هیئت امناء به شرح (پیوست شماره ۳) تعیین شده است. تبصره: طرح ها و فعالیت های سرمایه گذاری در مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی با رعایت اساسنامه صندوق و این نظامنامه بلامانع است.

بخش پنجم - اشخاص مجاز

اشخاص مجاز به عنوان متقاضی استفاده از تسهیلات صندوق عبارتند از:

الف - تمام اشخاص حقیقی ایرانی دارای اهلیت و مجوزهای قانونی لازم از مراجع ذی ربط که بر اساس مقررات بانک مرکزی منعی برای دریافت تسهیلات بانکی ندارند.

ب - تمام اشخاص حقوقی خصوصی و تعاونی ثبت شده در ایران و بنگاههای اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی دارای اهلیت که مطابق اساسنامه خود فعالیت نموده و بر اساس مقررات بانک مرکزی منعی برای دریافت تسهیلات بانکی ندارند.

تبصره ۱: پرداخت تسهیلات به مؤسسات و شرکتهایی مجاز است که حداقل هشتاد درصد (۸۰٪) سهام یا سهم الشرکه آنها مستقیم و یا با واسطه اشخاص حقوقی متعلق به اشخاص حقیقی باشد.

تبصره ۲: پرداخت تسهیلات به اشخاص حقوقی و بنگاههای اقتصادی که صرف نظر از نوع مالکیت، بیش از بیست درصد (۲۰٪) اعضاء هیئت مدیره آنها توسط مقامات دولتی تعیین می شوند، ممنوع است.

«پیوست شماره یک»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

تبصره ۳: مؤسسات و شرکت‌هایی که اکثریت مطلق سهام آن‌ها متعلق به مؤسسات عمومی و عام‌المنفعه نظیر موقوفات، صندوق‌های بیمه‌ای و بازنشستگی و مؤسسات خیریه عمومی است، در حکم مؤسسات و شرکت‌های متعلق به نهادهای عمومی غیردولتی هستند.

ج - مؤسسات و شرکت‌هایی که به صورت مشترک با سرمایه‌گذاران خارجی فعالیت می‌نمایند.

د - خریداران خارجی کالاها و خدمات ایرانی در بازارهای هدف صادراتی.

تبصره: تسهیلات مذکور صرفاً برای خرید کالا و خدمات ایرانی در قالب اعتبار خریدار خواهد بود.

هـ - صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی (منوط به ارائه تأییدیه کمیته ماده ۱۹ آیین‌نامه اجرایی حمایت‌های دولت از صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی).

و - استفاده مجدد از منابع صندوق توسط اشخاص حقیقی و حقوقی منوط به بازپرداخت اقساط و تسویه کامل تسهیلات اعطایی قبلی می‌باشد.

بخش ششم - نرخ بازده مورد انتظار

نرخ بازده (IRR) طرح‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری برای بخش آب و کشاورزی حداقل ده درصد (۱۰٪) و برای سایر بخش‌ها و زیربخش‌ها حداقل پانزده درصد (۱۵٪) تعیین می‌گردد.

بخش هفتم - سود، وجه التزام

الف: حداقل نرخ سود مورد انتظار تسهیلات اعطایی به اشخاص مجاز به شرح زیر خواهد بود:

- برای موارد عام معادل شش درصد (۶٪) در سال، برای صنایع بالادستی نفت، گاز و پتروشیمی هشت درصد (۸٪) در سال و برای بخش آب و کشاورزی و مناطق کمتر توسعه یافته چهار درصد (۴٪) در سال.

ب - وجه التزام طبق آخرین مقررات و آیین‌نامه‌های ابلاغی از سوی بانک مرکزی خواهد بود.

تبصره: سود تسهیلات اعطایی از تاریخ برداشت منابع از حساب صندوق نزد بانک مرکزی محاسبه و توسط بانک عامل پرداخت می‌گردد.

بخش هشتم - سایر الزامات

الف - تسهیلات ارزی اعطایی به هر طرح از محل منابع صندوق حداکثر معادل بخش ارزی هزینه‌های سرمایه‌گذاری طرح خواهد بود.

ب - به استناد تبصره (۲) ذیل بند (ط) ماده (۸۴) قانون، اعطای تسهیلات موضوع این نظام‌نامه فقط به صورت ارزی است و سرمایه‌گذاران استفاده‌کننده از این تسهیلات اجازه تبدیل ارز به ریال را در بازار داخلی ندارند. این موضوع باید در قرارداد

«پیوست شماره یک»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

بانک عامل با متقاضی استفاده کننده از منابع صندوق تأکید و ضمانت اجرایی مناسب نیز برای آن پیش بینی شود.

تبصره: گشایش اعتبار اسنادی داخلی ارزی و یا هرگونه روش پرداخت دیگری که منجر به پرداخت ارز در داخل کشور شود، ممنوع است.

ج - سقف های مجاز تسهیلاتی صندوق برای اشخاص حقیقی و حقوقی در چارچوب مفاد قرارداد عاملیت منعقد و در صورت عدم تصریح در آن، در چارچوب مقررات بانک مرکزی خواهد بود.

د - رعایت مفاد قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی در تأمین نیازهای کشور و تقویت آنها در امر صادرات و اصلاح ماده (۱۰۴) قانون مالیات های مستقیم، مصوب ۱۳۹۱/۰۵/۰۱، برای تمام استفاده کنندگان از تسهیلات موضوع این نظام نامه الزامی است.

ه - اعطای تسهیلات به اشخاص حقوقی مجاز، مشروط به آن است که نسبت حقوق صاحبان سهام به مجموع دارایی های شرکت (نسبت مالکانه) در زمان تسلیم درخواست به بانک عامل و هر مقطع زمانی از بیست درصد (۲۰٪) کمتر نباشد.

و - منابع صندوق صرفاً در چارچوب اولویتهای اعلام شده از طرف صندوق به طرح ها و فعالیت های دارای توجیه اختصاص خواهد یافت.

ز - بانک عامل ملزم به دقت در برآورد دقیق و صحیح از میزان کل هزینه مورد نیاز فعالیت یا طرح در تمامی مراحل طراحی، ساخت و بهره برداری می باشد، بطوریکه فعالیت یا طرح با اعتبار اختصاص یافته در مدت زمان پیش بینی شده در قرارداد فی مابین متقاضی و بانک عامل به اتمام برسد. در صورت عدم تکمیل طرح یا فعالیت، صندوق مسئولیتی در قبال تأمین اعتبارات تکمیلی اینگونه طرح ها و فعالیت ها نخواهد داشت.

ح - پرداخت تسهیلات به بنگاه های اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی و شرکت های تابعه و وابسته در سقف بیست درصد (۲۰٪) منابع صندوق مجاز است.

ط - بانک مرکزی موظف است بر اساس مفاد قرارداد عاملیت صندوق با بانک عامل، در صورت تأخیر بانک عامل در بازپرداخت اقساط مربوط به تسهیلات صندوق، حسب اعلام صندوق نسبت به برداشت مبلغ اصل، سود و وجه التزام تسهیلات پرداختی به نفع صندوق، از حساب/حساب های بانک عامل اقدام نماید.

بخش نهم - سهم آورده متقاضی

الف - سهم آورده متقاضی اعم از شخص حقیقی یا حقوقی در هر طرح حداقل معادل بیست و پنج درصد (۲۵٪) کل هزینه های ریالی و ارزی طرح بر مبنای ارزیابی فنی، مالی و اقتصادی بانک عامل خواهد بود.

تبصره: سهم آورده متقاضی نمی تواند از محل منابع استقراضی وابسته به طرح باشد.

ب - سهم آورده متقاضی در طرح های تعاونی حداقل معادل بیست درصد (۲۰٪) کل هزینه های ارزی و ریالی طرح خواهد بود.

«پیوست شماره یک»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

ج - سهم آورده متقاضی در طرح‌های بخش آب و کشاورزی حداقل معادل بیست درصد (۲۰٪) کل هزینه‌های ارزی و ریالی طرح خواهد بود.

د - سهم آورده متقاضی برای طرح‌های صادراتی اعم از صادرات کالا و خدمات حداقل معادل بیست درصد (۲۰٪) کل هزینه‌های ارزی و ریالی طرح خواهد بود.

ه - سهم آورده متقاضی در مناطق کمتر توسعه یافته حداقل ده درصد (۱۰٪) کل هزینه‌های ارزی و ریالی طرح خواهد بود.

و - سهم آورده بنگاه‌های اقتصادی وابسته به مؤسسات عمومی غیردولتی حداقل سی درصد (۳۰٪) هزینه‌های ارزی و ریالی طرح خواهد بود.

ز - سهم آورده متقاضی جهت استفاده از تسهیلات سرمایه در گردش حسب مورد در قرارداد عاملیت با بانک‌های عامل توسط هیئت عامل مشخص می‌شود.

تبصره: اولویت پرداخت تسهیلات به طرح‌هایی است که سهم آورده متقاضی و اشتغال‌زایی بیشتری داشته باشند (به استثنای طرح‌های مربوط به مناطق کمتر توسعه یافته).

بخش دهم - مدت تسهیلات

الف - مدت زمان لازم برای دوره اجرا تا بهره‌برداری آزمایشی از طرح‌ها حداکثر سه (۳) سال، دوره تنفس حداکثر شش (۶) ماه و دوره بازپرداخت تسهیلات اعطایی حداکثر پنج (۵) سال خواهد بود. در هر حال با احتساب مجموع دوره‌های اجرا، تنفس و بازپرداخت نایستی از هشت (۸) سال تجاوز نماید.

تبصره ۱: هیأت عامل می‌تواند مدت زمان لازم برای دوره اجرا و بازپرداخت طرح‌های واقع در مناطق کمتر توسعه یافته را در مجموع حداکثر دو (۲) سال بیشتر از مدت زمان‌های مذکور در این بند تعیین نماید.

تبصره ۲: مجموع دوره تأمین مالی برای اعطای تسهیلات خرید در قالب اعتبار خریدار به طرف‌های خریدار کالا و خدمات ایرانی (موضوع جزء (۳) بند (ط) ماده ۸۴ قانون) حداکثر دو (۲) سال و برای صدور خدمات فنی - مهندسی (موضوع جزء (۲) بند (ط) ماده (۸۴) قانون) با توجه به نوع و ماهیت آن حداکثر هشت (۸) سال (با تشخیص بانک عامل) تعیین می‌گردد.

تبصره ۳: پرداخت تسهیلات از منابع صندوق توسط بانک عامل، به فعالیت‌ها و طرح‌های مصوب در ارکان اعتباری بانک عامل، بسته به ماهیت فعالیت به صورت یکجا (دفعه‌تاً واحد) و یا مرحله‌ای و متناسب با پیشرفت فیزیکی هر طرح صورت خواهد گرفت.

ب - در صورتی که تسهیلات پرداختی به صورت تلفیقی (منابع داخلی بانک عامل و منابع صندوق) باشد، شرایط و ضوابط موضوع این نظام‌نامه (اعم از نرخ سود، سهم آورده، مدت زمان بازپرداخت و...) صرفاً ناظر به منابع صندوق بوده و بانک

«پیوست شماره یک»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

عامل می تواند در مورد بخشی از منابع که خارج از منابع صندوق تجهیز نموده است وفق ضوابط و مقررات خود عمل نماید.

بخش یازدهم - مسئولیت ها و تعهدات بانک عامل

الف- صندوق می تواند در قرارداد عاملیت، بانک های عامل را ملزم به رعایت موارد ذیل نماید:

الف-۱- ایجاد واحد پذیرش، بررسی و نظارت بر طرح های متقاضیان سرمایه گذاری.

الف-۲- تجهیز واحدهای پذیرش، بررسی و نظارت از نظر تخصص های فنی، مالی و اقتصادی مورد نیاز.

الف-۳- اطلاع رسانی به هنگام، کافی و عام دستورالعمل ها و مقررات مربوط به اعطاء و بازپرداخت تسهیلات از منابع صندوق

به متقاضیان و نیز اطلاع رسانی در خصوص طرح های مصوب از طریق تارنمای بانک عامل.

الف-۴- اعتبارسنجی و احراز اهلیت متقاضیان دریافت تسهیلات از منابع صندوق.

الف-۵- تکمیل و ارسال خلاصه ای از اطلاعات طرح های مصوب دارای توجیه.

ب- ارزیابی گزارش توجیه طرح و تصویب یا رد آن در ارکان اعتباری بانک عامل.

ج- احراز کفایت بازدهی طرح ها به میزانی که از حداقل نرخ بازده مندرج در این نظام نامه کمتر نباشد.

د- انعقاد قرارداد تأمین مالی طرح های مصوب با متقاضی پس از اعلام صندوق.

هـ- احراز اطمینان از تأمین منابع ریالی مورد نیاز طرح توسط متقاضی، منابع داخلی بانک و یا هر ساز و کار دیگر.

و- نظارت بر نحوه مصرف تسهیلات اعطایی و حصول اطمینان از صرف آن در محل پیش بینی شده و همچنین نظارت بر

پیشرفت فیزیکی و مالی طرح ها و ارسال گزارش های ادواری (سه ماهه، شش ماهه، سالانه و حسب مورد) به صندوق.

ز- بانک عامل متعهد می شود اقساط سررسید شده در هر ماه اعم از اصل و سهم سود صندوق، طی هر ماه حداکثر تا پنجم ماه

بعد به همان ارز تسهیلات پرداختی به حساب صندوق واریز و اعلامیه واریزی را به صندوق ارسال نماید. در صورت عدم

واریز اقساط سررسید شده هر ماه تا زمان مذکور، بانک عامل متعهد می شود علاوه بر پرداخت اصل و سود تسهیلات، وجه

التزام را براساس نرخ که مقررات و آیین نامه های ابلاغی از سوی بانک مرکزی مقرر می دارد به صندوق پرداخت نماید.

تبصره: بانک عامل با امضای قرارداد عاملیت به صندوق وکالت می دهد در صورت تأخیر بانک عامل در بازپرداخت اقساط

مربوط به تسهیلات صندوق، معادل مبلغ اصل، سود و وجه التزام تسهیلات به همان ارز تسهیلات پرداختی را از حساب/

حساب های بانک عامل نزد بانک مرکزی برداشت نماید. بانک مرکزی موظف است در برداشت از حساب بانک های عامل و

بدهکار نمودن آنها اولویت را به مطالبات صندوق بدهد.

ح- به منظور جلوگیری از تضییع منابع صندوق و حصول اطمینان از مصرف بهینه آن منطبق با درخواست های واصله، بانک

عامل موظف است تمهیدات لازم را از طریق کارشناسان یا مشاوران ذی صلاح جهت اطمینان از مناسب بودن قیمت موضوع

«پیوست شماره یک»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

پرو فرما بکار گرفته و ضمانت اجرایی لازم، اعم از دریافت سود و کلیه خسارت‌های وارده را در قرارداد خود با متقاضی پیش‌بینی نماید.

ط - آگاه نمودن مشتریان و تشریح ریسک و شیوه پوشش ریسک‌های محتمل و موجود از جمله ریسک تغییرات برابری نرخ ارزها در دوران تأمین مالی و سایر موارد مرتبط قبل از انعقاد قرارداد توسط بانک عامل الزامیست.

ی - مدیر عامل و اعضای هیئت مدیره بانک عامل مسئولیت اجرای کلیه تعهدات مندرج در قرارداد عاملیت که بر اساس این نظام‌نامه تنظیم می‌شود را داشته و نیز با امضاء قرارداد عاملیت پاسخگویی نسبت به تصمیمات اتخاذ شده در رابطه با منابع صندوق در دوره تصدی خود را پذیرفته و به عهده می‌گیرند.

بخش دوازدهم - سایر

الف - خرید دانش فنی و ورود ماشین آلات و تجهیزات انباری (stock) نو و دست اول از محل تسهیلات صندوق در صورت انطباق مشخصات آن با هدف طرح و استانداردهای فنی با تأیید دستگاه اجرایی ذی‌ربط و بانک عامل و همچنین وجود گارانتی معتبر از سوی شرکت سازنده بلامانع است.

ب - صادرکنندگانی که نسبت به انعقاد قرارداد صدور کالاها و خدمات با شعب یا نمایندگی‌های خود یا خریدارانی که وابسته یا تابع آنها هستند، اقدام می‌کنند، مشمول استفاده از تسهیلات صندوق نخواهند بود.

ج - متقاضیان استفاده از تسهیلات صندوق می‌توانند مخاطرات نوسانات نرخ برابری ارزها در مقابل یکدیگر را با استفاده از ساز و کار پیش‌بینی شده در ماده (۷۲) قانون برای مبلغ تسهیلات ارزی دریافتی پوشش دهند. در صورت عدم پوشش، آثار ریسک نوسانات بر عهده استفاده‌کننده از تسهیلات خواهد بود.

د - نحوه عمل در موارد غیرمصرح در این نظام‌نامه، تابع اساس‌نامه صندوق موضوع ماده (۸۴) قانون و سیاست‌های پولی و ارزی ابلاغی بانک مرکزی خواهد بود.

«پیوست شماره دو»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ریالی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

با استناد به ماده (۸۴) قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران نظامنامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ریالی از محل منابع صندوق توسعه ملی در قالب (۱۱) بخش، (۴۶) بند و (۷) تبصره به شرح ذیل می باشد:

بخش اول- تعاریف و مفاهیم

الف - قانون: قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰)

ب- صندوق: صندوق توسعه ملی

ج - هیئت امنای: هیئت امنای صندوق (موضوع بند (ج) ماده (۸۴) قانون)

د - هیئت عامل: هیئت عامل صندوق (موضوع بند (د) ماده (۸۴) قانون)

هـ - بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

و - بانک عامل: هر یک از بانکهای دولتی و غیردولتی که دارای قرارداد عاملیت با صندوق می باشد.

ز - نظامنامه: نظامنامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ریالی.

ح - قرارداد عاملیت: قراردادی است که بر اساس مفاد ماده (۸۴) قانون و نظامنامه، میان صندوق و بانک عامل منعقد و مطابق آن منابع صندوق برای پرداخت تسهیلات به متقاضیان در اختیار بانک عامل قرار می گیرد.

ط - توجیه: توجیه فنی، مالی و اقتصادی طرح.

ی - مناطق کمتر توسعه یافته: مناطق موضوع مصوبه شماره ۴۸۸۷۴/ت/۲۶۲۶۵۰ هـ مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۲۸ هیأت وزیران به همراه کلیه نقاط استانهای خراسان شمالی، کرمانشاه، کهگیلویه و بویراحمد، آذربایجان غربی، ایلام، سیستان و بلوچستان، کردستان و لرستان.

بخش دوم - مقررات عام

الف- بانک مرکزی صرفاً پس از اعلام صندوق، نسبت به فروش منابع تخصیصی اقدام نموده و معادل ریالی آن را به حساب صندوق نزد خود واریز می نماید.

ب - منابع صندوق در قالب قرارداد عاملیت که با شرط رعایت ماده (۸۴) قانون، مفاد نظامنامه و قوانین بودجه سنواتی توسط هیئت عامل با بانکهای عامل منعقد می شود، به متقاضیان سرمایه گذاری در بخشهای خصوصی، تعاونی و بنگاههای اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی اختصاص می یابد.

ج- بازپرداخت اصل و سود تسهیلات پرداختی از محل منابع صندوق به حساب صندوق نزد بانک مرکزی واریز و مجدداً در جهت اهداف صندوق به کار گرفته خواهد شد.

د - متقاضیان استفاده از منابع صندوق نسبت به ارائه طرحهای خود به بانکهای عامل اقدام می نمایند. بانکهای عامل بر

«پیوست شماره دو»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ریالی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

اساس اولویت‌های اعلامی از طرف صندوق نسبت به پذیرش، بررسی و تصویب (قبول یا رد) طرح‌ها در ارکان اعتباری خود اقدام می‌نمایند.

هـ- واحد پولی محاسبات، واحد رسمی پول کشور (ریال) است.

بخش سوم - فعالیت‌های قابل قبول

فعالیت‌های قابل قبول عبارتند از فعالیت‌های سرمایه‌گذاری که در قوانین بودجه سنواتی تصریح و نیز اولویت‌های تعیین شده توسط هیئت امناء (پیوست شماره ۴) که طبق گزارش بانک عامل دارای توجیه می‌باشند.

بخش چهارم - اشخاص مجاز

اشخاص مجاز به عنوان متقاضی استفاده از تسهیلات صندوق عبارتند از:

الف - تمام اشخاص حقیقی ایرانی دارای اهلیت و مجوزهای قانونی لازم از مراجع ذی‌ربط که بر اساس مقررات بانک مرکزی منعی برای دریافت تسهیلات بانکی ندارند.

ب - تمام اشخاص حقوقی خصوصی و تعاونی ثبت شده در ایران و بنگاه‌های اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی دارای اهلیت که مطابق اساسنامه خود فعالیت نموده و بر اساس مقررات بانک مرکزی منعی برای دریافت تسهیلات بانکی ندارند.

تبصره ۱: پرداخت تسهیلات به مؤسسات و شرکت‌هایی مجاز است که حداقل هشتاد درصد (۸۰٪) سهام یا سهم‌الشرکه آن‌ها مستقیم و یا با واسطه اشخاص حقوقی متعلق به اشخاص حقیقی باشد.

تبصره ۲: پرداخت تسهیلات به اشخاص حقوقی و بنگاه‌های اقتصادی که صرف‌نظر از نوع مالکیت، بیش از بیست درصد (۲۰٪) اعضاء هیئت مدیره آن‌ها توسط مقامات دولتی تعیین می‌شوند ممنوع است.

تبصره ۳: مؤسسات و شرکت‌هایی که اکثریت مطلق سهام آن‌ها متعلق به مؤسسات عمومی و عام‌المنفعه نظیر موقوفات، صندوق‌های بیمه‌ای و بازنشستگی و مؤسسات خیریه عمومی است، در حکم مؤسسات و شرکت‌های متعلق به نهادهای عمومی غیردولتی هستند.

ج- مؤسسات و شرکت‌هایی که بصورت مشترک با سرمایه‌گذاران خارجی فعالیت می‌نمایند.

د- استفاده مجدد از منابع صندوق توسط اشخاص حقیقی و حقوقی منوط به بازپرداخت اقساط و تسویه کامل تسهیلات اعطایی قبلی می‌باشد.

«پیوست شماره دو»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ریالی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

بخش پنجم - نرخ بازده مورد انتظار

نرخ بازده (IRR) طرح‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری برای بخش آب و کشاورزی، صنایع تبدیلی و تکمیلی، منابع طبیعی و محیط زیست و گردشگری حداقل شانزده درصد (۱۶٪) و برای بخش صنعت و معدن حداقل معادل بیست و یک درصد (۲۱٪) تعیین می‌گردد.

بخش ششم - سود و وجه التزام

الف - حداقل نرخ سود مورد انتظار تسهیلات اعطایی به اشخاص مجاز به شرح زیر خواهد بود:

- طرح‌های سرمایه‌گذاری و سرمایه در گردش بخش آب و کشاورزی، صنایع تبدیلی و تکمیلی، منابع طبیعی و محیط زیست، پانزده درصد (۱۵٪) در سال.
- طرح‌های سرمایه‌گذاری صنایع تبدیلی و تکمیلی و گردشگری شانزده درصد (۱۶٪) در سال.
- طرح‌های سرمایه‌گذاری بخش صنعت و معدن، نوزده درصد (۱۹٪) در سال.
- طرح‌های سرمایه در گردش بخش صنعت و معدن، بیست و یک درصد (۲۱٪) در سال.
- طرح‌های سرمایه‌گذاری و تسهیلات سرمایه در گردش در مناطق کمتر توسعه یافته و معرفی شدگان کمیته امداد امام خمینی (ره) چهار (۴) واحد درصد کمتر از نرخ‌های سود تسهیلات مشابه در سایر مناطق.

ب - وجه التزام، طبق آخرین مقررات و آیین‌نامه‌های ابلاغی از سوی بانک مرکزی خواهد بود.

بخش هفتم - سایر الزامات

الف - اعطای تسهیلات به اشخاص حقوقی مجاز مشروط به آن است که نسبت حقوق صاحبان سهام به مجموع دارایی‌های شرکت (نسبت مالکانه) در زمان تسلیم درخواست به بانک عامل و هر مقطع زمانی از بیست درصد (۲۰٪) کمتر نباشد.

ب - بانک عامل ملزم به دقت در برآورد دقیق و صحیح از میزان کل هزینه مورد نیاز فعالیت یا طرح (در تمامی مراحل طراحی، ساخت و بهره‌برداری) می‌باشد بطوریکه فعالیت یا طرح با اعتبار اختصاص یافته در مدت زمان پیش‌بینی شده در قرارداد فی‌مابین متقاضی و بانک عامل به اتمام برسد. در صورت عدم تکمیل طرح یا فعالیت، صندوق مسئولیتی در قبال تأمین اعتبارات تکمیلی اینگونه طرح‌ها و فعالیت‌ها نخواهد داشت.

ج - پرداخت تسهیلات به بنگاه‌های اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی و شرکت‌های تابعه و وابسته در سقف بیست درصد (۲۰٪) منابع صندوق مجاز است.

بخش هشتم - سهم آورده متقاضی

الف - سهم آورده متقاضی اعم از شخص حقیقی یا حقوقی در هر طرح حداقل معادل بیست و پنج درصد (۲۵٪) کل هزینه‌های ارزی و ریالی بر مبنای ارزیابی فنی، مالی و اقتصادی بانک عامل خواهد بود.

«پیوست شماره دو»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ریالی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

تبصره - سهم آورده متقاضی نمی تواند از محل منابع استقراری وابسته به طرح باشد.

ب- سهم آورده متقاضی در طرح های بخش تعاون حداقل معادل بیست درصد (۲۰٪) کل هزینه های ارزی و ریالی طرح خواهد بود.

ج - سهم آورده متقاضی در طرح های بخش آب و کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست حداقل معادل بیست درصد (۲۰٪) کل هزینه های ارزی و ریالی طرح خواهد بود.

تبصره: سهم آورده متقاضی در طرح های صنایع تبدیلی و تکمیلی حداقل معادل بیست و پنج درصد (۲۵٪) خواهد بود.

د- سهم آورده متقاضی برای طرح های صادراتی اعم از صادرات کالا و خدمات حداقل معادل بیست درصد (۲۰٪) خواهد بود.

ه- سهم آورده برای بنگاه های اقتصادی متعلق به موسسات عمومی غیر دولتی حداقل معادل سی درصد (۳۰٪) کل هزینه های ارزی و ریالی طرح خواهد بود.

و - سهم آورده متقاضی در مناطق کمتر توسعه یافته پنج واحد درصد (۵٪) کمتر از نرخ مذکور در بندهای (الف)، (ب)، (ج)، (د) و (ه) این بخش خواهد بود.

ز- سهم آورده متقاضی جهت استفاده از تسهیلات سرمایه در گردش حسب مورد در قرارداد عاملیت با بانک های عامل توسط هیأت عامل مشخص می شود.

بخش نهم - مدت تسهیلات

الف - مدت زمان لازم برای دوره اجرا و بازپرداخت از طرح ها حداکثر سه (۳) سال، دوره تنفس حداکثر شش (۶) ماه و دوره بازپرداخت تسهیلات اعطایی حداکثر پنج (۵) سال خواهد بود. در هر حال با احتساب مجموع دوره های اجرا، بهره برداری، تنفس و بازپرداخت نبایستی از هشت (۸) سال تجاوز نماید.

تبصره ۱: هیأت عامل صندوق می تواند مدت زمان لازم برای دوره اجرا و بازپرداخت طرح های واقع در مناطق کمتر توسعه یافته در مجموع حداکثر دو (۲) سال بیشتر از مدت زمان های مذکور در این بند تعیین نماید.

تبصره ۲: پرداخت تسهیلات از منابع صندوق توسط بانک عامل، به فعالیت ها و طرح های مصوب در ارکان اعتباری بانک عامل، بسته به ماهیت فعالیت به صورت یکجا (دفعه تاً واحد) و یا مرحله ای و متناسب با پیشرفت فیزیکی هر طرح صورت خواهد گرفت.

ب - در صورتی که تسهیلات پرداختی به صورت تلفیقی (منابع داخلی بانک عامل و منابع صندوق) باشد، شرایط و ضوابط موضوع این نظام نامه (اعم از نرخ سود، سهم آورده، مدت زمان بازپرداخت و...) صرفاً ناظر به منابع صندوق بوده و بانک عامل می تواند در مورد بخشی از منابع که خارج از منابع صندوق تجهیز نموده است وفق ضوابط و مقررات خود عمل نماید.

«پیوست شماره دو»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ریالی

مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

بخش دهم - مسئولیت‌ها و تعهدات بانک عامل

الف- صندوق می تواند در قرارداد عاملیت، بانک‌های عامل را ملزم به رعایت موارد ذیل نماید:

الف-۱- ایجاد واحد پذیرش، بررسی و نظارت بر طرح‌های متقاضیان سرمایه‌گذاری.

الف-۲- تجهیز واحدهای پذیرش، بررسی و نظارت از نظر تخصص‌های فنی، مالی و اقتصادی مورد نیاز.

الف-۳- اطلاع رسانی به‌هنگام، کافی و عام دستورالعمل‌ها و مقررات مربوط به اعطاء و بازپرداخت تسهیلات از منابع صندوق

به متقاضیان و نیز اطلاع‌رسانی در خصوص طرح‌های مصوب از طریق تارنمای بانک عامل.

الف-۴- اعتبارسنجی و احراز اهلیت متقاضیان دریافت تسهیلات از منابع صندوق.

الف-۵- تکمیل و ارسال خلاصه‌ای از اطلاعات طرح‌های مصوب دارای توجیه.

ب- ارزیابی گزارش توجیه طرح و تصویب یا رد آن در ارکان اعتباری بانک عامل.

ج- احراز کفایت بازدهی طرح‌ها به میزانی که از حداقل نرخ بازده مندرج در این نظام‌نامه کمتر نباشد.

د- انعقاد قرارداد تأمین مالی طرح‌ها و فعالیت‌های مصوب در ارکان اعتباری بانک عامل با متقاضی پس از اعلام صندوق.

هـ- نظارت بر نحوه مصرف تسهیلات اعطایی و حصول اطمینان از صرف آن در محل پیش‌بینی شده و همچنین نظارت بر

پیشرفت فیزیکی و مالی طرح‌ها و ارسال گزارش‌های ادواری (سه ماهه، شش ماهه، سالانه و موردی حسب درخواست) به

صندوق.

و- بانک عامل متعهد می‌شود در سررسید اقساط، اصل و سهم سود صندوق را بر اساس مفاد قرارداد عاملیت به حساب ریالی

صندوق نزد بانک مرکزی واریز کند. در غیر این صورت مشمول وجه التزام از زمان سررسید اقساط خواهد بود.

ز- بانک عامل با امضای قرارداد عاملیت به صندوق وکالت می‌دهد در صورت تأخیر بانک عامل در بازپرداخت اقساط مربوط به

تسهیلات صندوق معادل مبلغ اصل، سود و وجه التزام تسهیلات پرداختی را از حساب / حساب‌های بانک عامل نزد بانک

مرکزی برداشت نماید. بانک مرکزی موظف است در برداشت از حساب بانک‌های عامل و بدهکار نمودن آنها اولویت را به

مطالبات صندوق بدهد.

ح- به منظور جلوگیری از تضییع منابع صندوق و حصول اطمینان از مصرف بهینه آن منطبق با درخواست‌های واصله، بانک

عامل موظف است تمهیدات لازم را از طریق کارشناسان یا مشاوران ذیصلاح جهت اطمینان از مناسب بودن قیمت موضوع

پیش فاکتورها بکار گرفته و ضمانت اجرایی لازم، اعم از دریافت سود و کلیه خسارت‌های وارده را در قرارداد خود با متقاضی،

پیش‌بینی نماید.

ی- مدیر عامل و اعضای هیأت مدیره بانک عامل مسئولیت اجرای کلیه تعهدات مندرج در قرارداد عاملیت که بر اساس این

«پیوست شماره دو»

نظام نامه ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ریالی
مصوب جلسه ۱۳۹۳/۴/۱۷ هیئت امنای صندوق توسعه ملی

نظام نامه تنظیم می شود را داشته و نیز با امضاء قرارداد عاملیت پاسخگویی نسبت به تصمیمات اتخاذ شده در رابطه با منابع صندوق در دوره تصدی خود را پذیرفته و به عهده می گیرند.

بخش یازدهم - سایر

نحوه عمل در موارد غیر مصرح در این نظام نامه، تابع اساسنامه صندوق موضوع ماده (۸۴) قانون و سیاست های پولی، اعتباری و ارزی ابلاغی بانک مرکزی خواهد بود.